

פרשת שופטים

שיעורים שזכינו לשמוע מפי כ"ק מרן רבינו שליט"א במשך השנים

תש"פ

יו"ל ע"י המכון להוצאת דברי רבוה"ק מספינקא
הרה"ח ר' נפתלי בינג הי"ו

"אל תדון את חברך..."

"על מאמר רז"ל מי האיש הירא וגו', הירא מעבירות שבידו. והנה ע"ד מאמרם ז"ל ותמיהתם על חסידים הראשונים בשני דרכי יהודה הוה שליף חד מסאניה אתי מיטרא וכו'..."

הגמ' מספרת על חסידים הראשונים שהיו קובלים מדוע בשנותיו של רב יהודה היו יושבים ושונים בתורה בחלק נזיקין, אך כה רבה היתה קדושתם שאם היה אחד מסיר את נעלו מחמת בצורת, מיד היה יורד גשם, ואילו אנו, אמרו, שעמלים אנו במקצועות של מסכת עוקצין שהן הרבה יותר קשים, ובשעת גזירת בצורת מתפללים אנו ולא נענים... ומתרצת הגמ' שם שבתקופת רב יהודה היו מוסרים את נפשם על קדושת שמו ית', משא"כ בזמננו...

פרשת שופטים ידועה כפרשיית המפתח וכאבן יסוד לדרכו של הפרי הארץ הק' זי"ע. ואמנם כדי להבין את משמעות הדרך מקדים הפרה"א כמה מאמרים. ובתחילה עלינו להבין את דברי הגמ' מה היה באמת כ"כ יוצא דופן במסירות הנפש בדורו של רב יהודה? וכדי לבאר זאת מקדים עוד מאמר ידוע על הגר שבא להתגיייר לפני הלל הזקן על מנת שילמדו כל התורה על רגל אחת. ואמר לו הלל, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, שהוא תרגום לפסוק הידוע, "ואהבת לרעך כמוך". מה בעצם לימד אותו הלל בפסוק זה?

"והענין הוא שהגר שבא להתגיייר חפץ בהצדקו שיהיה לו העמדה וקיום באחת שהיא איזו אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה, ומפני יראתו שלא ירד מטה מטה לפעמים ע"י ניסיונות ומאורעים ביקש זאת".

אותו הגר רצה להיות יהודי בתנאי שלא יעבור מעברים ונפילות, אלא ע"י שתהיה לו איזו אמונה חזקה מאד ישאר תמיד למעלה, וכך יוכל לעבוד את ה'. גם הגוי הבין שאדם שיש לו אמונה הוא יכול להישמר בכל המצבים שעלולים לבוא עליו. וכמו"כ מצינו אצל משה רבינו ע"ה שאמר לקב"ה "והן לא יאמינו לי". יסוד הקיום שלנו הוא ע"י האמונה ואמנם יציאת מצרים היתה לבסוף רק ע"י אמונה.

מה זו אמונה? אמונה זו ההכרה שמה שיש לאדם לטוב ולמוטב זה הכל מאת ה'. וכפי שהקב"ה מחדש בטובו את הבריאה בכל יום תמיד, כן בכל יום ובכל רגע צריך אמונה חדשה. זה מה שרצה הגר. רק מה שהגר לא השיג הוא, שכל נפילה שאדם עובר היא ג"כ חסד מאיתו ית' כפי שמבואר בפרי הארץ פרשת ויצא, שכשאדם נכשל הוא באותה מידה גם נחשל, כלומר מחשל את עצמו. כי כל נפילה היא מצב של רחמים כדי שאדם יתרגל לחיות את המציאות שלו שאינו מסוגל לכלום לולי רחמי ה' שמנווט אותו להתנהג כפי שצריך. והסיבה שאדם נופל מדרגתו היא מכיון שהיכן שהיה קודם לכן לא זכר את רחמי ה' והתגאה שהוא עובד ה', לכן זהו חסד אמיתי שישוב ויתקשר עם הבורא

בהכרה הזו שכל העליה שלו היא מאת ה' כדי שיזכור שזה מאת ה'. ובהמשך נראה את הנקודה הזו אי"ה באופן נוסף.

על זה ענה לו הלל:

"והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לא באמונתו אמונת אומן, פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך גם כן מאיתו יתברך".

כמשל הכלי שכולם מעידים על האומן שעשהו, כמו"כ צריכה להיות האמונה אצל האדם. כיצד? ע"י שיידע שמיעוט נקודת אמונתו בו ית', גם כן מאיתו ית'. כלומר אותו גוי חפץ היה להתגייר רק ע"י 'אמונה חזקה' שלא יפול אף פעם. אך הלל ענה לו שבקשה זו היא בעצמה חיסרון באמונה. משום שעד שהגיע לשלב האמונה החזקה מי הנחהו, הלא זהו ג"כ מאיתו ית'. אם אדם רוצה נקודת אמונה חזקה כדי שלא יפול משמע שהפחד שלו הוא מהנפילה ולא הקשר בורא מענין אותו. וא"כ המניע שלו הוא ברמה האישית בלבד. ולכן אמר לו הלל כי הדרך הנכונה היא לדעת שכל מה שהגיע עד עתה זה ג"כ דרך שהקב"ה מוליך אותו, ואם שם אינו מסכים לתת את ההכרה אלא מחזיק טובה לעצמו בכך, אין לו סיכוי כלל להתחיל ליכנס בעבודת ה'. וממה נפשך אם מכיר שהקב"ה הולך אותו עד כאן מה לו לירא מכאן והלאה הלא מי שהביאו לכאן ימשיך להוביל אותו גם מחר.

כל זאת אינה כי אם עצת היצר כפי שמבארים ששמו של הקב"ה הוא הוי"ה – רק אצל הקב"ה שייך היה הוה ויהיה. אך לאדם יש ציווי לחיות את ההוה בלבד, והיצר הרע הוא זה שגונב לנו תמיד את חיי ההוה ע"י שמכניס בליבנו מחשבות מהעבר והעתיד, כיצד נפלתי אתמול ואיך אסתדר מחר??? אך כיצד האדם חי ומחזיק את עצמו ומתפרנס ובריא וכו' בהוה – זה אדם לא חושב, מחמת ההרגל... וכאן הטעות של האדם מה שביאר הלל לגר, הרי כיצד שאדם חי כעת זהו גם רצון וחסד ה' וא"כ מה לו לחפש פתרונות לעתיד אם עי"ז הוא מפסיד לעצמו את ההוה הרי שמפסיד שני עולמות, ר"ל.

"כי הוא הנותן לו לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"...

אנו רוצים להשיג דרגות באמונה שהיא דבר מופשט ללא הבנה והשגה. אך עד שאדם רוצה להבין ולקבל אמונה חזקה שלא יפול, שיבדוק קודם האם יש לו את האמונה הבסיסית שהקב"ה נותן לו לב לדעת ועיניים לראות, ואם היה רואה את זה לא היה מחפש את האמונה ה'חזקה' שלא יפול לעולם, כי *בבקשה זו לבד הוא בנפילה רצינית מאחר ומגלה שכל מה שיש לו עד כאן זה בזכות עצמו ורק דואג על מה שאין לו...* אך אם יחיה שכל מה שיש לו זה מאיתו ית' ממילא לא ידאג על השאר.

"כמאמר החרשים שמעו והעורים הביטו וכו'", איך אפשר לומר לחרש שמע ולעורר הבט? אלא מבארים, אתם! שאתם רואים, הביטו כי עורים אתם. אם אינכם רואים שהקב"ה נותן לכם עינים לראות הרי *שעורים אתם...*

2

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

מקשה הפרה"א: "ואם ארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים לא אמרו רק על איתערותא דלתתא לבד בכדי שיוכל לחול עליו אתערותא דלעילא, משום דברכתא דלעילא לא שריא על אתר ריקנא, וכמאמר פתחו לי כחודה של מחט וכו'..."

ר' אשר זי"ע נשאל מה הפשט בתשובה הזו אם אמרנו לעיל שהכל מאת ה', א"כ מה שייך שאדם יתן מצידו כביכול איתערותא דלתתא? וביאר שהאיתערותא דלתתא שהאדם נותן זו ההסכמה שהקב"ה מנהל אותו בכל. כלומר נקודה אחת של בחירה יש לאדם. אמת שכל העשייה שאדם עושה עד הדק שבדק זהו הכל מאת הנהגת ה'. אך נקודת ההסכמה ניתנת לאדם כבחירה האם יכיר בזה שהכל מאיתו ית' [כולל זה שכעת הסכים]. או שמתנהג בהפקרות ולא מסכים להכיר שהקב"ה מחיה ומנהיג אותו. "תורת ה' תמימה מחכימת פתי", מי שיודע שהוא פתי, אותו התורה יכולה ללמד אך מי שכבר יודע הכל ובכל הוא מצליח אין מה לחדש לו...

בנקודת ההסכמה הזו האדם פותח לעצמו פתח כחודו של מחט, משום שההסכמה הזו היא באמת כחודו של מחט כי גם זה שמסכים שהכל בהשגחה עליונה זה הסכמה דקה מאוד אבל העיקר הוא שיתן את ההכרה הזו. וע"י המשל הבא אולי יהיה אפשר להמחיש זאת יותר: בנועם אלימלך מבאר על הפסוק "ועתה מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה". משל למלך שרוצה לתת לידידו הטוב מתנות רבות, ובשל כך ציוה לו המלך שיביא עימו הרבה כלים כדי שיוכל למלאות אותם בכל טוב... כמו"כ בעצם העשייה של האדם צריך לדעת שלא עושה כלום. אך מה שהקב"ה רוצה מאיתו שיכין את הכלים לקבל את השפע של הנהגת האמונה הזו. והכלים הם ההסכמה שהאדם נותן בכך שהקב"ה מוליך אותו. וזוהי הבחירה של האדם אם להכין את הכלים הללו או לא ובאיזה כמות ואיזו איכות יכילו הכלים. אבל את השפע וודאי שהקב"ה נותן ולנו אין כל חלק בזה.

"כי באיתערותא דלתתא ארובות השמים נפתחים בפרץ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה..."

כעת מתקדם הפרי הארץ שלב נוסף בהקשר לתשובת הלל לגר, מה דעלך סני לחברך לא תעביד.

"וכל חד לפום שיעורא דיליה ולא כל אפין שוין. וא"ת וכי משוא פנים יש בדבר הן הם הדברים שהוא מופלא ומכוסה ממך".

מבאר הפרה"א, ואם יקשה בעינינו מדוע כל אחד מקבל את השפע בצורה שונה הלא אם זהו חסד ה', שיתחלק החסד באופן שווה לכולם ולמה אחד צריך לעבור מעברים קשים יותר מהאחר? אך כבר ידוע המשל מהחפץ חיים זצ"ל, לאותו אורח שהגיע לעיר להתארח בשבת, וראה בשעת קריאת התורה מחזה שהסעיר אותו מאוד. חלוקת העליות היתה כפי ראות עיני הגבאי, אך בעיניו היתה מסולפת מתחלתה ועד סופה. לאחר התפילה ניגש אליו אותו אורח ושאל: מדוע כבדת את פלוני יותר מאלמוני שחשוב הוא הרבה יותר ממנו וכו'??? ענה לו הגבאי: מה לך כי תלין הלא רק שבת אחת הנך כאן, ועתה אבאר לך. אותו אלמוני התכבד בשבוע שעבר ופלמוני שפטירת אביו תחול בשבוע הבא, יתכבד לעילוי נשמתו בשבוע הבא. ועתה שים לבך תמיד שיש סדר בעולם, ולעולם אל תתנהג כמו

3

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

הפתגם הידוע, אורח לרגע רואה כל פגע... החפץ חיים מברך גם את הנמשל. אדם בא לעולם בסך הכל לשבעים שנה, וכבר רוצה להבין את כל סדר הבריאה למה כל אחד שונה מחבירו...

"מי יודע רוח בני האדם העולים למעלה קל כנשר וכו'..."

אם אדם רואה אנשים צדיקים או רשעים אל ירגיש מעלה או חיסרון בליבו בגללם. כיון שהכל מתנהל עם חשבון ואם אחד חוטא זה עדיין לא אומר שאני טוב ממנו... ועוד יותר מזה אולי זה שאנו רואים אדם חוטא זהו בגללינו!!! אם רואה חילול שבת למשל, שולחים לו מסר משמים שכיון שלא מכיר שכל המעלות שזכה להם, הם מאיתו ית', אלא חי את זה כדבר המובן מאיליו שהוא שומר שבת. לכן מראים לו את המציאות שלו באמת.

"אולי שעונך גרמו לו וחטאתך מנעו הטוב ממנו". אם היינו מכירים באמת הזו ומודים שאנו לא יותר טובים מהשני היה גם הוא זוכה להכיר בה'. מאחר שכבר איננו נזקקים שיראו לנו את המציאות שלנו.

או שמא ישנה עוד סיבה שההוא נמצא בכזה ניסיון קשה כמו שאמרו אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו – מקומו ממש...! ואם אני הייתי צריך להיות במקום השני בניסיון שהוא כעת עומד, הייתי עוד יותר גרוע ממנו ולכן הקב"ה עשה איתי חסד שרק נתן לי לראות את זה.

"לכן לא תכון העבודה לאלוקים רק אחרי סדור שבחו של מקום והסתכלות זכרון מיעוט ערך עצמו ועומק שפלותו"

אין לשום אדם להרגיש שהוא טוב מזולתו רק ללמוד אחד מהשני, כיון שכל נשמות ישראל קשורות זו בזו. וכשאדם לומד תורה למשל יאמר את התפילה שקודם הלימוד, "יהי רצון מלפניך... שלא אומר על טמא טהור ולא על אסור מותר וכו'..." לכאורה מדוע שאדם יאמר כך הלא מוצלח הוא עד מאוד ויודע ספר וכיצד יכול כלל לטעות? אלא זה מלמדינו הפרי הארץ כיצד צריך לגשת ללימוד התורה כפי שאמרנו לעיל תורת ה' תמימה מחכימת פתי, מי שהוא יודע שהוא פתי יכול להחכים. כשאדם מכיר בזה שכל ההבנה שלו בלימוד הינה מאת ה', אז יכול להתחיל ללמוד ומבקש מקודם שהקב"ה יעזור לו שלא יטעה ולא יאמר על טמא שהוא טהור וכו' זו ההכרה שדיברנו עליה למעלה שמכיר שה' נותן לו את ההבנה בלימוד ואת הכוחות ללמוד רק אז יכול לגשת ללימוד התורה...

שתי נקודות הללו ביאר הלל לאותו הגר. אם רוצה להתחיל ליכנס לעבודת ה', צריך קודם כל לחיות שכל מה שיש לו עד עתה הוא ג"כ מאת ה', והוא מצידו רק נותן את ההסכמה כדי שתחול עליו האיתערותא דלעילא. וכמו"כ אמר לו 'מה דעלך סני לחברך לא תעביד', כלומר ללמוד דרך השני את החסרונות שלו עצמו.

ואז – "ממילא יתקשר לכל באי עולם ובני אדם כיוצא בו... ובהיותו מתעלה באהבת ה' מתעלים כולם עמו לאלפים מפני שבהיותו במדות השייכים אליהם הרי הוא והם נפש אחת... משא"כ אם מדמה בנפשו שכחו ועוצם ידו עשה לו

4

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

את כל החיל ללמוד לשמור ולעשות את כל דברי התורה, הרי הוא שונא ישראל וכמו שאין לו אלוך ממש" ... "אבל הלל שהיה עניו מאד אמר אני כאן הכל כאן שבכל מקום שמוצא את עצמו הרבה יש מאותו המין והרי הוא כאחד מהם... ולכן כשעולה עולים עמו".

*

[שיעור המשך בפרי הארץ פר' שופטים, נמסר מוצש"ק פרשת שופטים תשע"א]

"עד שתגיע למקומו" - חלק ב'

{תקציר שבוע קודם: א. מעשה הגמ' בתקופת רב יהודה שהיו לומדים לימוד קל יותר והיו נענים מיד לגשם אפי' שהיו מסירים נעל אחת ובתקופות מאוחרות יותר שעסקו בסוגיות מסובכות והיו עמלים בתורה ובכל זאת היו מתפללין הרבה ולא נענים. תי' הגמ', שבזמן רב יהודה היו מוסרים את נפשם. וצריך ביאור כל הענין הזה. ב. הגר שרצה להתגייר על מנת שילמדו אותו את כל התורה על רגל אחת ולימדו הלל הזקן, "מה דעלך סני לחברך לא תעביד"... כיצד ניתן ללמוד מכאן את כל התורה ומה הפשט בענין של רגל אחת? וביארנו בשם הפרי הארץ שביאר לו ב' דברים. א. שכל מה שיש לו עד עתה הוא ג"כ מאיתו ית', וא"כ מה שביקש אמונה חזקה, בטעות יסודו כי אם יאמין שמה שיש לו כעת הוא מאת ה', כבר יהיה לו אמונה חזקה. ב. כמו"כ לימדו כיצד ניתן ללמוד מכל אדם התקשרות לבורא, ובענין זה נאריך אי"ה בשיעור זה כדלהלן:}

"באהבה זו ממילא יתקשר לכל באי עולם ובני אדם כיוצא בו".

אחד המחסומים שיש לאנשים להתקשר ביניהם, הוא העליונות שמרגיש האדם על רעהו. הפרי הארץ בא כעת לבאר את המשמעות של "בשבילי נברא העולם". לא שאדם יחשוב שכל אחד שהוא בא איתו במגע הוא כבר צריך לחיות איתו ולתת לו חלק בניהול השוטף של החיים שלו. אלא מה שכן צריך לדעת הוא שכשאנו רואים אדם שעובר איזו עבירה, וזה מקומם אותנו, א"כ זהו הסימן שיש לנו שייכות לזה. וכפי שמובא בשם הבעש"ט הק', שכל מי שאנו באים איתו במגע זהו סימן שבחלק הנשמה שלנו קשורים וקרובים אנו זה לזה. "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" אומרת התורה, 'שעריך' לשון שיעור, אדם צריך לתת שיעור ואומדן לכל מי שהוא נפגש איתו, לשים לעצמו שופטים ושוטרים כלפי הזולת ולא לחרוץ מיד את דינו של השני לרעה כיון שהוא פחות ממנו. הלא אם נחשוב מדוע הוא כזה... אולי עוונותי גרמו לו, ובהדי כבשא דרחמנא למה לך, כלומר מה לנו לחשב חשבונות שמים!?

"אחרי היות האהבה שפע ברכה עליונה בתכלית הידיעה כי לא זכה מנפשו אליו אבל ברצונו הקב"ה נתנה לו, ואם היה נותן מתנה זו לחברו היה חבירו כיוצא בו מתלהב לשמו יתברך, וא"כ במה הוא נחשב יותר מחברו".

ממילא כשאדם רואה שהוא מנוהל ולא מנהל, יכול להיות עם כל אדם בקשר. קשר נפשי, ללא חיוב יצירת קשר מעשי בפועל, כי לא יתכן שאדם יראה מישהו חוטא ויתקרב להיות חברו הטוב ר"ל. אלא רק לאדם כלפי עצמו, בלימוד-זכות וההכרה החדשה שיש לו מאותו אדם לבחון את עצמו מדוע אינה ה' לידו שיראה מעשה כזה? או אולי בשל עוונותיו כי גרמו לאותו יהודי ליפול בבאר שחת, או כדי שישכיל לראות כמה חסד עושה איתו השי"ת שזכה

להיות מחובר לתורה ויראת שמים. האם זוכר לנצל זאת ולהשתמש כראוי בכתר התורה הזה, או שמא עושה זאת כמצות אנשים מלומדה. ועוד יותר מכן, הלא כל מה שאדם נמצא בדרגה גבוהה בעבודת ה', היא מתנה מאיתו ית', ואם הקב"ה היה מחליט ליתן המתנה הזו לחברו, הלא חברו היה מתלהב ג"כ כמוהו בעבודת ה', וא"כ כעת שהוא לא זכה לזה משום כן אנו יותר טובים ממנו???

כתוב "ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב". כך אנו נדמים כשאנו מתגאים במעלתינו שאין אצל השני, כמו אותו גרגיר חיטה שלוקחים אותו למעשר, מרגיש הוא גאווה גדולה שדווקא אותו בחרו, אך ההיפך הוא הנכון. כי מחמת שהוא יצא אין זה אומר שהוא יותר טוב מהאחרים... מספרים מר' אברהם ה'מלאך', שעמד ליד הר והתבונן בו רבות. אחר זמן מה אמר לסובבים אותו: ראו נא את ההר הגבוה הזה כיצד גוש עפר יכול כ"כ להתנשא... כמו"כ מלמדת אותנו התורה, "ונחשב לכם תרומתכם", כשהקב"ה מרומם אתכם, חשבו זאת כמו הדגן מן הגורן, כאותו גרגיר שאין לו מה להתגאות על חבריו, כי כפי שאותו בחר ה' באותה מידה יכל לבחור מישהו אחר.

"והראיה באם העדר האהבה זו הרי הוא ככל האדם בעיני הגשמיים... כחץ יעוף יומם מחשבות כאלו לאלפים לכל צדיק וצדיק".

מוכיח הפרה"א שהרי האדם נמצא לפעמים במצבים של שפל שם הוא מתנהג ככל האדם, עם מחשבות זרות ותאוות רעות. והשפת אמת מתבטא ביתר חריפות, על הפסוק "כי תצא למלחמה... וראית סוס ורכב... לא תירא מהם כי ה"א עמך המעלך מארץ מצרים", וכך הוא כותב: "כל המלחמות הבאים על עובדי ה', הם רק לטובה, כיציאת מצרים שע"י גלות מצרים זכו לכל המדרגות. וכן הוא לעולם שכל המלחמה הוא תהליך של הקב"ה להוציא בולעם מפיהם"...

סיפרו בשם ר' אשר, שפעם אחת הגיע יהודי לביתם שעתיים לפני שבת קודש, וביקש מהרבנית דבר מה לאכול. והרבנית השיבה לו, כי כל השבוע הבית מתנהל כ'הכנסת אורחים', שכל דיכפין מתישב ואוכל, אך בקשה אחת היא לה, שבשעתיים הללו שלפני שבת אז יש לה קצת קורת רוח שהבית נקי ומצוחצח, כך ישאר. מאחר ובשאר ימות השבוע זה לא שייך מחמת הלכלוך והרבים הדוחקים. ולכן ביקשה שימתין מעט. ר' אשר שמע את הדברים העיר לה: הכיצד אין רחמים בליבך על יהודי רעב שהגיע מהדרך, וכי לזאת תיקרא הכנסת אורחים, וכו'... ולא היו יכולים להרגיעו. וכמה חדשים לאחר מעשה זה, היה ר' אשר מספר לכל מי שרק פגש, ואמר: ראו נא שכבר שבעים שנה שאני מדבר מהתגברות על הכעס ועל חיי הכנעה, והנה ברגע אחד נכשלתי. מדוע רגזתי עליה, הלא מה מבקשת היא בסך הכל, שעה בשבוע של קורת רוח ובית נקי. והיה מסיים: שוין! עבודה של שבעים שנה הלכה לטמיון, וכעת מתחילים מחדש...

"כללא דמילתא מי שעובד את ה' על דרך זה אוהב לכולם ומעלה את כל השייכים בערכו, ובהיפוך מי ששונא אפילו לרשעים משמע כי בצדקתו ובחזקתו ויגבה לכו ואם הוא הצדיק ממילא כן ולא ה' פעל כל זאת ועקוב הוא מכל".

זה מה שלימד הלל את הגר, אם רוצה ללמוד כל התורה על רגל אחת, הרי שרגל רומזת לאמונה, ואמונה היא מילת המפתח לכל התורה כולה ולתפקיד האדם בעולם. כי רק ע"י שחי שכל מה שרואה, הכל הוא מאת ה' אין לו כלל לבוא בטרוניא מאחר ובאמת זהו לטובתו אם בטוב ואם במוטב שיכיר שמה שיש לו זה חסד ה'.

"וזהו דבריהם דבשני דרב יהודה כולו תנויי בניקין הוה שהיא העבודה מה דעלך סני לחברך לא תעביד דברים שבין אדם לחבירו ואהבת לרעך כמוך, ואמרם כי שליף חד מסאניה פירוש שאם פשט גשם אחד משבעת ימי הבנין ע"ד של נעלך מעל רגלך, הוי אתי מטרא פירוש המשכה ושפע חיות... ואמרו הטעם מפני שאינהו הוי מסרי נפשיהו על קדושת השם".

כעת מתבאר נפלא הפשט בגמ', כי בתקופת רב יהודה עסקו כולם במסכת נזיקין, והכוונה היא לדברים שבין אדם לחבירו, ושם התגברו במסירות נפש עילאית שלא לגשם את היראה או הגבורה שבא להם מהשני, אלא להעלות אותם למקורם ע"י שעבדו על עצמם להכיר שהקב"ה מסובב כל הסיבות שולח להם ניסיון זה כדי שיעלו אותו ויתעלו עימו ויעלו גם את שאר הבריאה כך. ולכן כשאחד הוריד נעלו כבר ירד גשם – הכוונה היא שהנעל היא הכיסוי של הרגל, ורגל כפי שאמרנו רומזת לאמונה כידוע בספרים הק', א"כ כשפשט אחד את נעלו – שהפשיט את הכיסוי שבא אליו בדוגמת ניסיון וגילה את הרגל היא האמונה שבדבר זה, מיד עי"ז אתי מטרא, מיד החל לרדת גשם שהוא המשכה והשפעה טובה לכל העולם. ועבודה זו היא מסירות נפש ממש כשנדרשים אנו לא לענות לשני אלא אדרבה ללמוד ממנו דרך לעבודת ה', ואשרי אדם זוכה לזאת. אמן.

*

[שיעור בפרי הארץ פר' שופטים, נמסר מוצש"ק פרשת ראה תשע"ג]

'להתאחד מחדש'

פרשת שופטים. בה טמון יסוד של התחלה חדשה. היסודות הראשונים בדרכו של הפרה"א זי"ע, טמונים בפרשה זו. אנו עומדים כעת לפני התחלה חדשה – לפני ראש השנה. בראש השנה כולנו מתאספים ומתאחדים יחד, וענין האחדות הוא נקודת ההתחלה! ולכן מן הראוי שנתחיל בפרשה זו.

מספרים בשם ר' אשר זי"ע, על אותו אדם שעמד בערב יום הכיפורים בביה"כ ולא מצא מנוחה לנפשו. מאחר ובתפילת "כל נדרי" אומרים 'אנו מתירים להתפלל עם העבריינים', וכשהסתובב לאחור חיפש ולא מצא שום עבריין. עד שלאחר מספר רגעים מצא בירכתי ביה"כ אדם ששכח לחלוץ את מנעליו והגיע בנעליים רגילות לביה"כ – או אז רוח לו, ב"ה שמצא עבריין...

אמר ר' אשר, עד שאדם לא יחפש בעצמו את העבריינות שבו, יהיה חסר לו באחדות הכללית עם כלל ישראל. חסר יהיה לו בר"ה שלו ויוה"כ שלו. והדרך היא, לדעת ולזכור שהכל מאת ה', בפרט מה שיש לנו, מידות טובות והצלחות וכדומ'. זו היא נקודת הפתיחה לאחדות עם הכלל לחפש בעצמו את העבריינות ולא בשני. כי כשאדם יודע שאין לו כלום משלו ממילא טוב לו ולא כועס על אף אחד, אלא מנסה ללמוד מכל דבר היכן נקודת האמת שהקב"ה מאיר לו בה... וכעת נראה את דברי הפרי הארץ בס"ד.

"פתח הרב בפרשת שופטים ושוטרים וכו' עד לשבטיך, והנה ע"ד מאמרם ז"ל [ברכות כ.] ותמיהתם על חסידים הראשונים באמרם דאלו בשני דרב יהודה כולי תנויי בסדר נזיקין הוה ואי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן תנינן י"ג מתיבתא בעוקצין וכו' ומשני ראשונים הוה מסרי נפשייהו על קדושת ה'".

שם בגמ' רצו התלמידים להבין מדוע בדורו של רב יהודה שלמדו כולם סדר נזיקין, תורתם היתה כה חשובה לפני ה' שבעת שהיה בצורת אם היה אחד מהם שולף את נעלו כבר היה יורד גשם, ואילו בדורות האחרונים שהתעמקו בסדרים הרבה יותר קשים והיו שקועים בעולמה של תורה כסדר עוקצין שהוא סדר קשה משוועים הם הרבה עד שירוד מעט גשם? ומתרצת הגמ', כי דורות הראשונים היו מוסרין את נפשם על קידוש ה'. משמע מדברי הגמ' שלא מסתכלים על כמות הלימוד אלא על האיכות.

אך בכל זאת יש להבין מהו לשון הגמ' ראשונים היו מוסרים נפשם, ומהי מסירות נפש זו יותר מדורות האחרונים?

מבאר זאת הפרי הארץ על פי מאמר הגמ' [שבת לא.] בגר שרצה להתגייר על מנת שילמדוהו כל התורה כולה על רגל אחת... וכשבא לפני הלל אמר לו: 'מה דעלך סני לחברך לא תעביד'. וגם סוגיה זו יש להבין, תחילה מה היתה כוונת הגוי ללמוד על רגל אחת את התורה. וכן מהי תשובת הלל 'מה ששנוי עליך לא תעשה לחברך' וכי בזה תלוי כל התורה כולה?

"והענין הוא שהגר שבא להתגייר חפץ בהצדקו שיהיה לו העמדה וקיום באחת, שהיא איזו אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה ואדרבה יתחזק להיות מטפס ועולה כי האמונה חזקה נקרא רגל ונקרא אחת כמבואר במקום אחר, ומפני יראתו שלא ירד מטה מטה לפעמים ע"י ניסיונות ומאורעים בקש זאת".

הפרה"א מגלה לנו כאן יסוד עצום, שכל הנפילה תלויה באמונה! אם אדם מאמין שהקב"ה מוביל אותו ממילא כל הזמן הוא דבוק בבורא ואף אם יש לו איזו נפילה מיד הוא קם ממנה ובדביקות שיש לו הוא גורם תיקון לנפילה הזו. כי זו היתה מטרת הנפילה להקים אותו לדביקות. וכן אם יש לו הצלחות תמיד קשור באמונה שיש לכך סיבה שהקב"ה מצליח דרכו, והיוצא מזה שכל הזמן הוא מקושר. משא"כ כפי שמבארים בשם הבעש"ט הק' 'רשעים מלאים חרטות', מכיון שכל הזמן מחשבים הם מדוע היו צריכים ליפול, וכל זה כיון ששמים עצמם במציאות ובדרגה

מסוימת וא"כ באמת אינם מבינים מדוע נפלו הלא אין זה מתאים לשיטתם, וממילא זוקפים גם את ההצלחות לעצמם ומנגד בפילות מתיאשים מיד... וכו'.

בשם הרבי מקוצק אמרו, על עבירה גוררת עבירה, שהעבירה אינה גרועה כל כך כמו העבירה שגוררת עבירה. כלומר – מה גורר את האדם לעבירה נוספת? הוי אומר ההתעסקות בעבירה! מדוע הייתי צריך לעבור את זה וכיצד הגעתי לזה... {שלא יטעה האדם לחשוב שזהו חשבון הנפש, כי חשבון הנפש הוא הודאה על החטא, חרטה, עזיבת החטא, וקבלה לעתיד. אך עדיין האדם לא מאבד את האמונה בה'. אמנם ההתעסקות ב'נסתרות', גורמת לעזיבת האמונה וממילא זהו עבירה גוררת עבירה, ההיגררות לחשבונות סרק היא הגורמת לאדם לעוד עבירה שהיא עזיבת האמונה}. וזה מה שחיפש הגוי, אמונה כזו חזקה שלא יפול משום דבר בכל מצב שיהיה שם.

"והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לו באמונתו אמונת אומן פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך גם כן מאיתו יתברך".

השיב לו הלל: עיקר עבודת ה' לא מתחילה בנפילה, אלא אדרבה כפי שמבואר בספרים הקדושים שעיקר עבודת ה' היא במוחין דגדלות כלומר היכן שהאדם מצליח. וזה הפשט 'יציאת צדיק מן המקום עושה רושם'. כלומר כשהאדם עובד להאמין שהכל ממנו ית' כשהוא במוחין דגדלות וכשטוב לו, אז הוא משאיר רשימה שכשיירד למוחין דקטנות יישאר גם שם באמונה. אבל עיקר האמונה מדויק היטב בלשון הפרי הארץ היא גם בהתחלה וגם באפס הקצה "ואפי' מיעוט נקודת אמונתו בו ית' ג"כ מאיתו ית'", כלומר גם אם מתמעט לאדם האמונה בה' זה ג"כ מאת ה' והכל עם חשבון מדוקדק.

זה מה שהדגיש הלל לגוי, וכי מה אתה מחפש דרך אמונה מיוחדת וחזקה שלא תיפול ממנה, הלא כל זה יביא אותך להיפך הקשר עם ה', ובמקום זה האמן שכל פעם שאתה נופל זה מאיתו ית' בשביל איזה סיבה וחשבון, וצריכים להאמין שכל מה שהקב"ה עושה איתנו זו השפעה עבורינו ולא שלוקחים מאיתנו משהו כפי שזה נראה לנו.

"כי הוא הנותן לו לב לדעת ועיניים לראות ואזנים לשמוע כמאמר החרשים שמעו והעורים הביטו וכו'".

לכאורה פסוק זה סותר את עצמו, וכי כיצד זה נצוה על החרש לשמוע ועל העיוור לראות? אמנם הפסוק מדבר על אלה שכן שומעים ורואים אך לא שמים ליבם מי הנותן להם לשמוע ולראות ולהבין, החרשים – שחיים אתם במציאות של עצמכם עליכם הכתוב אומר שמעו נא כי הקב"ה הוא הנותן לכם כל זאת. וכן מבאר האור החיים הק' את הפסוק 'ורבקה שומעת בדבר יצחק אל עשיו בנה לאמר'... מדוע לא כתב הפסוק 'ותשמע רבקה', אלא שנביאה היתה ושומעת תמיד בדברי יצחק. 'ואולי מפני שדיבר אליו יצחק בלשון ולזה האמין שיעקב הוא עשיו מפני שבאזן עשיו דיבר כמו שכותבת התורה 'ויקרא אליו' 'ויאמר אליו בני ויאמר הנני' שמשמע שנתיחדו לדברים נכמסים'. עכ"ל. רואים מכאן שרבקה שמעה שמיעה רוחנית והבינה שהקב"ה חפץ שהיא תשמע ולכן הלכה לגלות כל זאת ליעקב. זהו הפשט החרשים שמעו...

ממשיך הפרי הארץ ומבאר ואם אמנם אמרו רז"ל 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' וא"כ משמע שזה כן שייך לאדם? מתרץ הפרי הארץ כי כל זה אמרו רק על איתערותא דלתתא בלבד. וביאר זאת ר' אשר, כי הפשט 'איתערותא דלתתא' היא ההכרה שאדם מכיר ומאמין שכל מה שהוא עושה זה מאת ה' ואין לאדם בזה שום חלק, זה מה שנשאר לאדם וזו הבחירה שלו, אבל את האמונה בעצמה רק הקב"ה נותן. וכל הכח של האדם הוא לסלק את עצמו מכל המעשים שלו ולתת את ההכרה שרק הקב"ה מפעיל אותו בכל רגע. ואז יכול לקבל את האיתערותא דלעילא שהיא האמונה בעצמה בה'.

"דברכתא דלעילא לא שריא על אתר ריקניא כמאמר אלישע מה יש לך בבית. אבל אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו וכמאמר פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם וכו'. כי באיתערותא דלתתא ארובות השמים נפתחים בפרץ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כל חד לפום שיעורא דיליה".

כדי לקבל ברכת שמים אדם צריך לתת מעצמו את ההכרה והביטול שאין לו כלום מעצמו ונתינה זו היא הפותחת לאדם שיוכל לקבל את השפע. [ישנו מעשה מתלמידו של המגיד ממעזריטש שבא לקבל ברכת הדרך לשוב לביתו. כשדפק שאל המגיד, מי שם? ענה התלמיד: אני. אמר לו המגיד מי שאומר אני צריך להשאר כאן עוד קצת כדי ללמוד, כי אם אדם אומר אני עדיין לא למד מאומה בעבודת ה'... וכן עוד מעשה בר' דוד מלעלוב זי"ע שהיה אצל רבו ר' אלימלך מליזענסק, ושאלו ר' אלימלך אמור נא לי מיהו האיש הגרוע ביותר אצלכם בלעלוב? חשב ר' דוד לעלובער וענה, כי יש איזה אדם בקצה הכפר שהוא לא כ"כ מתנהג כשורה... ראה ר' דוד לעלובער שאין דעתו של ר' אלימלך נוחה מן התשובה ולכן המשיך: אמנם אני הוא האיש הכי גרוע בלעלוב אך כעת אני נמצא בליזענסק...]

זו העבודה של האדם לתת כלים רקים של הכנעה כדי לקבל את ההשפעה מן השמים. ומוסיף הפרי הארץ וכל חד כפום שיעורא דיליה. כלומר – הקב"ה נותן לכל אחד כפי דרגתו. היום בימינו יותר ממה שחסר לאדם כואב לו מדוע לשני יש ולא אין... אך באמונה זו יש לדעת שהכל עם חשבון 'ובהדי כבשי דרחמנא למה לך'. לקב"ה יש את הסיבות שלו כמה לתת לכל אחד ומה לתת. ותפקיד האדם הוא רק לתת את ההסכמה לכל מה שעובר עליו.

וזה מבאר הפרי הארץ כדי שלא יחשוב האדם שאם הקב"ה השפיע לו יותר מהשני זה סימן שהוא יותר חשוב ממנו כי אם להיפך אולי דווקא בגלל החטאים שלנו נמנע הטוב מזולתנו... וממילא אמרו חז"ל 'אל תדון את האדם עד שתגיע למקומו', למקומו ממש! וכן ביארו 'הוה דן את כל האדם לכף זכות' – כשנדון את כל מה שעבר על האדם מאת היותו עד היום כבר לא יהיו לנו שאלות על השני.

[עפי"ז מבאר הפרי הארץ בסוף השיעור את תחילת הדברים, כי בזמנו של רב יהודה היו עוסקים בעניני נזיקין שהם דברים שבין אדם לחבירו והיו מוסרים נפשם בכל דבר ובכל דין תורה לברר האמת מה התורה רוצה ולא היו כלל שומרים טינה חלילה זה על זה, ומפני כך עסקו בתיקון העולם ולכן נענו יותר מהר]...

*

[שיעור פרה"א פרשת ראה, נמסר מוצש"ק פר' עקב תשע"ה]

10

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

'תשובה = reset'

"פתח בפסוק ראה אנכי נותן וכו' את הברכה אשר תשמעו וכו'... והענין הוא על דרך ארז"ל האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור והקושיא עצומה למה יהיה עוד צדיק גמור. אבל הענין הוא ע"ד ארז"ל המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור, הרי זו מקודשת שמה הרהר תשובה בליבו. אשר התמיהה רבה וגדולה לאלוקים שהרי התשובה צריך להיות בכל ליבו לשוב מעבירות שבידו להתחרט על עשותם ואיך הדבר אפשרי ברגע אחד?"

מקשים העולם, מדוע אנו מברכים בכל יום בברכות השחר שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, וכו', הלא היה די לכאורה בפעם אחת כשאדם מתחייב במצוות בגיל י"ג שנים ובכך יפטור את עצמו לכל ימי חייו? ומבארים עפ"י המג"א (סי' מ"ו סק"ט) שהרי בכל לילה עולה הנשמה למעלה, ובבוקר מכריחים אותה לשוב, אמנם אם אדם חוטא ואין הנשמה רוצה לרדת אליו דנים בשמים שמכיון שאותו אדם עדיין לא סיים את תיקונו בעולם וחייב הוא לחיות, אזי נותנים לו נפש חילופית של עבד או גוי ר"ל כדי להחיותו... ועל כן בכל יום ויום כשיהודי קם משנתו צריך בראש ובראשונה להודות להשי"ת שהשיב לו את נשמתו המקורית ולא יחליפוה בנפש של גוי או עבד או אשה... עכ"פ רואים מכאן שהדברים כלל וכלל אינם פשוטים וזה מקשה הפרי הארץ זי"ע כיצד אומרת הגמ' שבהרהור אחד כבר נהפך האדם מרשע גמור לצדיק וקידושיו קידושין גמורים? ונצטט את לש"ק של הפרה"א: "וכן מה הוא הענין שהקב"ה מקבל להבעל תשובה בשתי ידיו תיכף ומיד אשר הניח את מעשיו הרעים מלעשותם עוד, בלי שום טצדקי בעולם... ומדרך הטבע בין אדם לחברו שהמרה והכעיס את חברו לאלפים ואחר כך הניח מלעשותה, וכי בשביל זה לא יחשוב לו ויגלגל עליו מה שעבר – אם לא בהרבות פיוסים, משא"כ הבעל תשובה דאורייתא בחרטה ועזיבת החטא לעולם ודי".

אנו אומרים בתפילת הימים הנוראים 'אם ישוב מיד תקבלו'. ודבר זה הוא פלא הלא יש סדר שלם לתשובה כמובא ברמב"ם ואיך יתכן שבהרהור לבד אדם מתהפך לגמרי ומיד מקבלים אותו כבעל תשובה? זהו מצד הנהגת השי"ת. אמנם יש גם להקשות מצד האדם עצמו כמובא בהמשך הדברים:

"ואיך הדבר אפשרי ברגע אחד לשוב ממעשיו ולשנוא את האהוב עליו ומה שהורגל עד הנה שהם העבירות והתאוות, ובהיפוך לאהוב את ה' יתברך ואת מצותיו אשר שנה עד הנה ולא הורגל במעשיהם, שהרי זה לעומת זה עשה האלקים ומעשה התאוות הם מסטרא אחרא אשר האדם בהמשכו אחריהם הוא קליפה ממש וסטרא אחרא ומתנגד לה' יתברך, ובאיזה דרך הטבע יכול להתהפך ולשוב אליו"...

מבאר הפרה"א שהקב"ה ברא בטבע הבחירה את הסטרא אחרא שהם מתנגדים כביכול להשי"ת, וא"כ אדם ששקוע בעבירות הוא עצמו נעשה קליפה וסט"א ר"ל כי הם ניזונים מכוחו וא"כ כיצד בדרך הטבע יכול להתהפך ברגע אחד מהמקום שבו נמצא ולהיות אוהב לה'?

"אבל הענין כידוע מה שאמרו רז"ל בש"ס ובזוהר כי התשובה נבראה קודם בריאת העולם, ובה נברא העולם מפני קטרוג המלאכים על בריאת האדם, ואמרו 'זמין הוא לארגזא ולמחטי קמך' לכן באה התשובה שיברא העולם בה שאם ישוב מיד יקבלו".

לפני שנבוא לשוב בתשובה פותח הפרה"א ומבאר תחילה מהי בכלל תשובה. הקב"ה ברא את התשובה ככח נפעל במנגנון של הבריאה בכדי שהאדם תמיד יוכל בכל מצב שהוא לשוב ולהתדבק בה'. [כי הלא מהו חטא? החטא הוא הנתק מה' כשאדם חי שכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ובהמשך הדברים נגלה שאף בקיום המצוות ומעשים טובים שייך הנתק הזה מחיות השי"ת. ועל כן התשובה זמינה לאדם בכל רגע ובכל פרט בבריאה כדי שיוכל מיד לחזור ולחיות על פי הנהגת השי"ת].

כדי להגיע למצב הזה יש תחילה לקיים כמה תנאים: "יהיה איך שיהיה בלתי הבנת הענין לעומקו על כל פנים שמענו שהעולם נברא במידת התשובה". מבשרי אחזה אלוק, היום כמעט בכל מכשיר ישנו חור קטן שנקרא ריסט כלומר לחצן איפוס שכאשר לוחצים בתוכו אפשר לאס את המכשיר והוא מתחיל לעבוד מחדש... אך בכוונה תחילה ברא הקב"ה באופן זה כדי שהאדם יגיע לתשובה על ידי אמונה קרי ביטול לה' ויתעורר על ידי נקודת התשובה להדבק מחדש בבוא יתברך ללא שום אחיזה באיזו מציאות של טבע כי הרי ביארנו שעל פי דרך הטבע זה לא שייך ברגע אחד להתהפך, וא"כ אדם חייב להגיע לביטול למציאות של האמונה שכך הקב"ה טבע בטבע שמכל מקום שהוא עמוק ככל שיהיה יש דרך חזרה.

"נמצא מוכרח ממילא עכ"פ שכח התשובה תקוע בכל בריאת העולם וכמו כן ועיקר בתוך האדם שהוא עולם קטן... נמצא שאם יעורר בעצמו את כח התשובה להתקשר אליו ולהמשך אל שורשה שהיא שורש בריאתו והיא קודמת אליו, ממילא יתהפך וישתנה מטבעו והרגלו"...

מלמד אותנו הפרה"א יסוד עצום, האדם הוא עולם קטן כפי שמובא בזוהר הק' ואף בו תקועה התשובה וקדמה לבריאתו, ועל כן לא משנה היכן שהאדם נמצא תמיד התשובה קודמת לו בכל מקום, וא"כ זו הסיבה שיכול באמת לשוב ברגע אחד מטבעו הרע שנלכד בו ולהתהפך לאהוב את השי"ת והמצוות, משום שמקום התשובה הוא למעלה מכל הטבע, ועל ידי האמונה בזה יכול האדם תמיד להשתנות.

"נמצא שתחילתו וסופו מן השי"ת כמאמר הבא ליטהר מסייעין אותו רק ההתעוררות צריך להיות מן האדם, ואחר שמתעורר ומתקשר בכח עליון חל עליו מידת התשובה כי אין מעצור לה' להושיע כי נורא הוא".

עוד תנאי מוסיף כאן הפרה"א לבאר שכל ההתחברות אל נקודת התשובה צריך האדם לדעת שהכל זה מאת ה', ולא עצמו אין חלק בזה וזהו חלק בלתי נפרד מהביטול, כי הלא התשובה שברא ה' קדמה לעולם ולאדם עצמו, וא"כ כל התפקיד של האדם כשעושה זאת באמונה הוא רק לעורר את הנקודה של התשובה ולהתחבר לנקודת התשובה והבא ליטהר מסייעין אותו. וזהו גם ענין הטבילה והטהרה במקוה, שכשאדם נכנס לתוך המים הוא עושה 'ריסט', כי

מתחת למים אינו יכול לחיות ושם מגלה מחדש את רחמי ה' שהוא זה שנותן לו את החיות גם מחוץ למים, וזה בלא זה אי אפשר. כי אם יש לאדם חיות כל הזמן קשה לו לחיות שזה מאת ה' כי טבעו מושך אותו לכחי ועוצם ידי, ועל כן כשהוא במקוה שם כבר חי את החוסר אונים שאין לו חיות מתחת למים ועי"ז יכול להתחבר לנקודת החיות האמיתית שלו גם מחוץ למים... כמו כן הוא ענין התשובה, לעורר מחדש את הקשר שלו עם הבורא ית' ולחיות שהקב"ה מנהיג אותו בכל דבר.

"ודבר זה כלל גדול בתורה ובמצוות להמשיך על עצמו קדושת אותה מצוה ולהתקדש בקדושתה ולשאוב מים חיים אל כליו באופן שיראה בלבו ענין חיות הוא עצמו ג"כ כלול מן התורה והמצוות, ואינו צריך רק לעורר במצוה זו כח אותה מצוה התקוע בעצמו ולהתקשר בה בכח העליון בשורשם או אז יתפעל בפועל מעשה אותה המצוה".

בשם הרה"ק ממעזריטש זי"ע מבואר על הפסוק 'לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאוד'. כאן בעולם הזה 'לכל תכלה ראיתי קץ' כלומר לכל מצוה יש שיעור, סוכה ז' טפחים שבת בשיעורים שלה וכו' אך 'רחבה מצותך מאוד' – האמת היא שלמעלה בשמים מעשה המצוה רחב לאין ערוך. וזה מה שמלמד אותנו הפרה"א, כל המעשים שאנו עושים הם רק רמז למציאות האמיתית שמתרחשת בעולמות העליונים, ועל כן כשאדם מקיים מצוה הדרך הנכונה לקיים אותה היא רק לעורר את מציאות המצוה האמיתית שנעשית בעולמות העליונים ואז האדם יכול להעיר בעצמו גם כן את כל המצוה שיפעל בו לטובה. אך "משא"כ כשאדם עושה מצות ומעשים טובים ותשובה לפי שכלו יהלל איש... אלמלא הקב"ה אינו יכול לו ומתגשם מעשים הטובים גם כן". אם אדם עושה את המצות כדי להבין אותם באופן של כחי ועוצם ידי אם כן הוא לא מעורר כלל את כח המצוה שתפעל בו כי חסר לו בביטול שהוא ההתקשרות בבורא על ידי המצוות וממילא מתגשם ח"ו על ידי המצוות הללו ועי"י התשובה הזו, אלא רק על ידי ביטול גמור להנהגת השי"ת שלא על מנת להבין אלא על מנת לחיות את הקשר עם הבורא או אז זוכה האדם לשוב באמת לקשר את עצמו בה' בתורה ובמצוות.

*

[שיעור בפרי הארץ פר' שופטים, נמסר מוצש"ק פר' ראה תשע"ה]

'חיים באמונה'

פרשת שופטים היא פרשת היסוד לכל החפצים ללכת בדרכו הקדושה של בעל הפרי הארץ זי"ע.

"פתח הרב בפרשת שופטים וכו' עד לשבטיך, והנה ע"ד מאמרם ז"ל ותמיהתם על חסידים הראשונים באמרם דאילו בשני דרב יהודה כולי תנויי בסדר נזיקין הוה ואי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא, ואנן תנינן י"ג מתיבתא בעוקצין וכו' ומשני ראשונים הוה מסרי נפשייהו על קדושת ה'".

הגמרא בברכות מביאה את תמיהת החסידים, מדוע בזמנו של רב יהודא שהיו לומדים במסכת נזיקין, היו נענים על הגשם מיד כשאחד היה מסיר את נעלו, כלומר – בפעולה קטנה, והם שעמלים הם בסוגיות הרבה יותר קשות כמסכת עוקצין לא נענים על הגשם גם אחרי תפילות מרובות? מבארת הגמ', כי לא קושי המסכת מכריע אלא מסירות הנפש שאדם משקיע בתורה הוא הנותן. וע"ד זה מתחיל הפרה"א לבאר את כל ענין עבודת ה' מתוך אמונה.

"ובכדי לבאר מאמר זה נקדים לבאר מאמר הגר שבא להתגייר לפני הלל על מנת שילמדו כל התורה כולה על רגל אחת, ולימדו מה דעלך סני לחברך לא תעביד. והענין הוא שהגר שבא להתגייר חפץ בהצדקו שיהיה לו העמדה וקיום באחת, שהיא איזה אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה ואדרבה יתחזק להיות מטפס ועולה. כי האמונה חזקה נקרא רגל ונקרא אחת כמבואר במ"א, ומפני יראתו שלא ירד מטה מטה לפעמים ע"י נסיונות ומאורעים בקש זאת".

הגוי הנ"ל שבא להתגייר חפש דרך שאם הוא כבר משקיע בעצמו והופך ליהודי הוא רוצה דרך מיוחדת של אמונה שלא יפול ממנה לעולם. אמנם בבקשה זו של אותו גר כבר טמונה התשובה, ותחילה נבאר באופן שטחי כי כל הסיבה שאדם נופל הוא בגלל חיסרון האמונה. הגמ' אומרת 'יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו' ואף בדוד המלך ע"ה אנו מוצאים שכל סיבת חטאו היתה כשאמר 'בחנני ד' ונסני', כלומר היכן שהאדם חושב שהוא מסוגל לעבוד את ד' ולקיים מצוות – שם מתחיל החיסרון והפגם שלו. והאמונה של האדם מגיעה רק כשהוא מסכים להכניע ולבטל את עצמו לחיות שאלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו.

וכן מבאר השפת אמת זי"ע בחומש שמות שבכל המצוות אנו מצווים להזכיר את יציאת מצרים, כדי להזכיר לאדם בכל מצב, שהמציאות האמיתית שלו היא בחינה של יציאת מצרים, קרי – מידות רעות, וטבעים רעים, וכל זמן שאינו מתנהג כך הוא מפני רחמי ה' שמוליך אותו בדרך טובה ומזכה אותו לשמור את איבריו בקדושה ומעניק לו מידות טובות. אך באותו הרגע שהאדם שוכח זאת מיד הקב"ה מכניס אותו בחזרה למצרים כדי ששוב יחיה באמונה. ואז מתקיים בו שוב 'ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו' וכן ההמשך שהקב"ה מוציא אותו שוב החוצה.

עכ"פ שאל אותו הגר לשם מה צריך את כל המעברים הללו, שמא יש דרך אמונה חזקה שלעולם לא ניפול ממנה? "והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לא באמונתו אמונת אומן, פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך ג"כ מאיתו יתברך".

תשובת הלל לגר מתחלקת לשני חלקים: תחילה באר לו כי טבע האדם הינו מתנגד לנקודת האמונה. וכפי שמוכח ברמח"ל שהקב"ה ברא את האדם מלכתחילה עם הרגשת 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', בין אדם למקום ואף בין אדם לחברו... ועל כן אם אדם מגיע כבר לנקודה של אמונה זהו ודאי אך ורק הנהגת ה'. והפרי הארץ מדגיש,

שאינן שום אפשרות התחלת אפס קצהו עבודתו יתברך, לא עבודת האדם שמרגיש שהוא עובד ה'. כי לבקש אמונה בכלל ולא רק 'אמונה חזקה' זה רק מאת ה' והאדם לא שייך כלל למקום זה מצד עצמו.

בחלק השני והעיקרי אמר לו: 'מה דעלך סני לחברך לא תעביד', שהוא בתרגום חיובי 'ואהבת לרעך כמוך', אם רצונך להגיע למצב של חיים באמונה ישנו דבר אחד אותו אתה כן יכול ומצווה לעשות. אך לכאורה קשה, כיצד ניתן לצוות את האדם לאהוב את השני כמותו, הרי כל אחד שונה מהשני במהותו ובכל דרכיו? מבאר הפרה"א זי"ע: אדם יכול ללמוד אמונה ע"י קריאת מאמרים ולימוד בספרים, אך מה שנדרש מהאדם הוא לחיות אמונה, וביאור הדבר כשעובר מעברים עם השני, ובמקום להפוך את השני למציאות, ועי"ז להגיע לכעס וע"ז, הוא רואה בשני סיבה מה שיכניע את עצמו ויגלה דרך השני שהקב"ה מעביר אותו כאן מעבר של אמונה – היינו גילוי השי"ת, ומדוע זה נקרא גילוי השי"ת? משום שכשהאדם מכניע את עצמו הוא כביכול מפנה מקום למציאות אחרת – היא המציאות האמיתית של הנהגת הבורא ית', וממילא לא די לקיים מה ששנוי עליך לא תעשה לחברך – אלא צריך להגיע ממש ל'ואהבת לרעך כמוך', לגלות דרך השני את רצון ה', ואז ע"י עבודה זו אדם יכול להתחבר לנקודת האמונה והבהירות שהקב"ה מעניק לו.

זהו הביאור ראשונים הוה מסרי נפשיהו, מסירות הנפש של האדם נמדדת על פי ההכנעה שנותן בכל המעברים שהקב"ה מעביר אותו במשך היום. [בענין זה מסופר על הרה"ק מגור זי"ע והחפץ חיים זצ"ל שנסעו יחד לכנסיה הגדולה, ובדרך באחת התחנות צבאו המון אדם לראות את הצדיקים ולברכם לשלום. הרבי מגור יצא אל הקהל והחפץ חיים נשאר בפנים. שאלו הרבי מגור מדוע אינו יוצא אף הוא? השיבו הח"ח שהוא חושש לעולם הבא שלו. אמר לו הרבי מגור: כשאני החלטתי להיות רבי למען כלל ישראל ויתרתי מיד על העוה"ב שלי למען הכלל. כששמע זאת הח"ח מיד קם ויצא עימו לברך את כולם לשלום...]. לא לערוך חשבונות של עולם הזה ועולם הבא, אלא להתבטל ביטול גמור לרצון השי"ת ע"י הסיבות שבאות לאדם.

קעת ממשיך הפרה"א זי"ע ומחדד נקודה נוספת: "ואם ארז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים לא אמרו רק על איתערותא דלתתא לבד בכדי שיוכל לחול עליו איתערותא דלעילא, משום דברכתא דלעילא לא שריא על אתר ריקנא".

פעם שאלו את ר' אשר זי"ע שיבאר להם כמה מתבטאת עבודתו של האדם, הלא מצד אחד אנו אומרים שהאדם צריך לתת הכנעה, ומצד שני הקב"ה עושה את הכל, א"כ היכן ממוקמת עבודת האדם? ולפני שהשיב היה עונה: 'גארנישט'... (כלום) כמה פעמים, ואז באר: אמנם הקב"ה הוא נותן לאדם את נקודת האמונה ע"י כל המעברים השונים. אולם הקב"ה השאיר לאדם נקודה של בחירה והיא ה-'גארנישט' כלומר ההסכמה של האדם לבטל את עצמו ולחיות שהכל זה הנהגת ה', ובהסכמה זו שהיא ביטול הישות שלו נותן כביכול מקום בבחירה זו כדי שנקודת האמונה תחול עליו.

ממשיך הפר"א לבאר: "כי בהתערותא דלתתא ארובות השמים נפתחים בפרץ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כל חד לפום שיעורא דיליה ולא כל אפין שוויים. כלומר שאת נקודת האמונה והקשר הזה לקב"ה מקבל כל

אחד במינון ובמצב המיוחד המתאים לו. ואל תתמה שלפעמים נראה בעין חיצונית שהאחד הוא חזק באמונה אך לא נראה כלל כאחד שעובד על מידותיו... ואחר שמשקיע בעצמו הרבה אך רחוק הוא מאד מנקודה זו?

מבאר הפר"א ג' שלבים:

א. בהדי כבשי דרחמנא למה לך – כלומר אין לנו להתערב בחשבונות שמים, וברור לכל שכל אחד בא לעולם לתקן משהו שאנו לא יכולים לתקן אותו משום שאם יכולנו, אותו אדם לא היה כלל בעולם, כי יש מי שיעשה את העבודה שלו. ועל כן אל לנו לזלזל בשום אדם באשר הוא שם ולא משנה מה מצבו הרוחני או הגשמי.

ב. גם לו נניח שאנו במצב יותר טוב מהשני וכשאנו רואים את השני חוטא זה מפריע לנו – הרי זה בכוונה תחילה, שמשמים מראים לאדם את עצמו במראה, כדי שיראה להיכן הוא יכול להתדרדר בכח, וכיצד הקב"ה שומר עליו ומרוחם אותו בפועל. ולא זו בלבד אלא אולי דווקא העוונות שלו גרמו לשני ליפול, כי הלא כל ישראל קשורים בנשמתם זל"ז וכשחוליה אחת נופלת גוררת אחריה את כולם. ואם לא היה אדם זה עצמו בנפילה אז לא היו צריכים לעורר אותו מן השמים ע"י השני.

ג. נקודה נוספת מחדש הפר"א חזקה ביותר, שאילו היו שמים את אותו אדם במצב ובניסיון שרואה אצל השני, כלל לא היה עומד בזה אלא היה נופל לתהום הרבה יותר גדולה, וא"כ מתברר שכל מה שאדם רואה את השני חוטא זה חסד מאת הבורא לעוררו לתשובה כי אם היה צריך לחוות זאת בפועל לא היה עומד אפ"י כמו השני אלא הרבה פחות מכן. [מפאת קוצר היריעה לא הבאנו את כל אריכות הפרי הארץ...]

"זהו שופטים ושוטרים תתן לך, לך בעצמך שהיא עבודתו יתברך על דרך שופטים שהוא דברים שבין אדם לחברו כמאמר מה דעלך סני לחברך לא תעביד, מפני שהכל מאיתו יתברך וזהו אשר ה' אלוקיך נותן לך לשבטיך לכן ואהבת לרעך כמוך".

*

[שיעור בפרי הארץ פרי שופטים, נמסר: מוצש"ק פרי ראה תשע"ו]

'א-ל אדון על כל המעשים'

"פתח הרב בפרשת שופטים ושוטרים וכו' עד לשבטיך, והנה ע"ד מאמרם ז"ל [ברכות כ.]. ותמיהתם על חסידים הראשונים באמרם דאלו בשני דרב יהודא כולי תנויי בסדר נזיקין הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן תנינן י"ג מתיבתא בעוקצין וכו' ומשני ראשונים הוה מסרי נפשייהו על קדושת השם וכו'...

בזמנו של רב יהודה עסקו בלימוד הלכות נזיקין, וכשהיה צורך בגשם היה אחד שולף את נעלו – בפשטות נראה לבאר שהיה עושה פעולה קטנה ומיד היה יורד גשם. ואילו בזמנם שעסקו בסוגיות הקשות ביותר של מסכת עוקצין, אם היה צורך בגשם היו מאריכים בתפילה וכביכול לא היו נענים?... ומתוצת הגמ' שם שהראשונים היו מוסרים נפשם על קדושת השם, על כן היו נענים מיד...

הפרי הארץ ז"ע מבאר לנו מהו המושג 'מסירות נפש' כהלכתו. וכאן המקום לציין כי פרשה זו מגלמת בתוכה את אחת מיסודות הדרך של הפרה"א בעבודת השי"ת ובהמשך דבריו החריפים נבין אי"ה גם מדוע.

ההבנה הפשוטה במושג מסירות נפש הוא כשאדם יוצא מגדרו ומוותר על משהו למען השני. דבר זה יכול להיות, הן בדבר גשמי והן בדבר רוחני. אך הבנה זו על פי דרכו של הפרה"א ז"ע לוקה בחסר, משום שבדרך הנ"ל האדם מחשיב את עצמו לישות בעלת עשיה וכעת הוא מתגבר על טבעו ולמען השני הוא מוחל על רצונו האישי הוה אומר – מוסר את נפשו, היינו רצונותיו... אמנם התגברות שכזו היא אכן פתיחת פתח לכבישת ישותו ויצריו של האדם אך אינה עולה בקנה אחד עם תכליתו של האדם בעבודת ה'. וכפי שנבאר מיד להלן:

הקב"ה ברא את האדם בהרכב של גוף ונפש. אך בעוד שנדמה לאדם שגופו הוא עושה ופועל דברים כדי להשיג שליטה מלאה על חיי האדם, האמת היא שלגוף אין כלל שליטה על המעשים אלא הוא מונע על ידי הנפש. והראיה הפשוטה לכך היא שכשהנפש מסתלקת לבית עולמה לא נשאר בגוף מאומה והוא שוכב דומם כאבן שאין לה הופכין.

מצד שני, הנפש עצמה מה היא? חלק אלוך ממעל ממש – הקב"ה בכבודו ובעצמו שמפעיל את האדם לעשות דברים, ועל כך אומרת הגמ' 'מנין שהקב"ה מניח תפילין? שנאמר... מנין שהקב"ה מקיים מצוות? שנאמר... מבאר הפרי הארץ יסוד עצום, כשאדם מניח תפילין הוא צריך לדעת שמקיים כעת את מאמר הגמ' הנ"ל 'מנין שהקב"ה מניח תפילין'... הקב"ה הוא המזכה אותנו לעשות פעולות אלו וכנ"ל כל פעולה שהיא. א"כ יוצא שתפקידה של הנפש היא לקשר את כל המעשים שנעשים בשיתוף עם הגוף, לתת את ההכרה שהקב"ה מנהיג את האדם על פי דרכו. וזה הדבר שנשאר לאדם בבחירה, אותה הכרה בהנהגת השי"ת היא המכונה 'איתערותא דלתתא' וכבר ביארנו זאת מספר פעמים בשיעורים קודמים. אך לגוף עצמו אין שום חלק בעשייה זו, ועבודת האדם העיקרית בעניין הגוף הוא לא לקחת לעצמו את השליטה על מעשיו אלא להכיר בכל מצב את יד ה'. וכך כותב גם בעל ה'תולדות יעקב יוסף' ז"ע שכל מה שנשאר לאדם בעשייתו הוא 'להגביר את הצורה על החומר'... כלומר לתת 'מסירות נפש' ברמה כזו שהאדם יבטל לגמרי את כל העשייה שלו ויתן לנפש לעשות את תפקידה – לקשר את העשייה החומרית לשורשה העליון.

כעת ניתן להבין שכשאדם 'מוסר את הנפש' כאשר מוותר על משהו לשני, בין אם זה וויתור על חפץ גשמי או אפילו וויתור ברמה יותר פנימית, כשאדם שותק ומוחל על מידותיו לשני, עדיין לא הגיע לתכלית מסירות הנפש, כי אם הוא מוותר משמע שהוא מחשיב את עצמו ואת גופו למציאות מסוימת שיש לו והוא מוותר עליה... אך מסירות נפש בתכלית היינו שהאדם מכיר בזאת שהוא כלל לא מציאות וכל הפעולות שעושה הוא מופעל ע"י הנפש שהיא רצון השי"ת שמתגלה דרכו.

דרך זו מלמד אותנו דוד המלך ע"ה בתהלים: 'שיר המעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני', וכן 'גלמי ראו עיניך' וגו'... ומבאר רש"י 'דומה אני לפניך כמי שאין לו ידים ורגלים, כגולם מוטל לפניך'... ויש להבין וכי דוד המלך לא יכול היה לעשות מאומה? אלא זו היתה המסירות נפש שלו – נתינת ההכרה הזו שיוזע שמצד עצמו אין לו כלום ורק הקב"ה מנהיג אתו בכל דבר.

אומרים בדרך צחות בשם צדיקים, שכשאדם יגיע לעולם האמת לאחר מיטב ימיו ושנותיו, לא יעמדו לזכותו לא התורה שלמד ולא המצוות הרבות שעשה, אלא דבר אחד יעמוד לזכותו והוא, ק"ש שקרא על המיטה! וביארו הטעם משום שק"ש שעל המיטה אין אף איש שראה האם אמר או לא אמר, וא"כ כשקורא ק"ש שעה"מ הרי שעושה דבר אחד באמת וללא נגיעות, משא"כ התורה והמצוות יתכן ונגועים בעוד כיווני מחשבה ורווחים צדדיים מלבד עצם המצוה שהקב"ה ציווה...

אך בהמשך הדברים נראה שהפרי הארץ ז"ע לא משאיר מקום לטעות, ואומר בחריפות יתירה וז"ל: "משא"כ אדם המדמה בנפשו שכוחו ועוצם ידו עשה לו את כל החיל ללמוד לשמור ולעשות ולקיים את כל התורה הרי הוא שונא ישראל וכמי שאין לו אחוק ממש, ובוודאי הוא כן ופחות וגרוע הוא מכל הרשעים כים נגרש ומוסיף כח בקליפה יותר מכל הרשעים ויורד מטה מטה"... כלומר אם האדם לא 'משחרר' את עשייתו מהגוף ולא נותן את ההכרה הזו הרי שהוא חי 'גוף' והוא מפריד את עצמו מהשי"ת ונותן כח בקליפה... ולא משנה איזו פעולה טובה יעשה משום שעדיין 'הוא' הישות העושה.

כעת לאחר שביארנו את היסוד החזק בדרכו של הפרה"א נשוב לתחילת דבריו, לראות כיצד בונה את הדברים: "ובכדי לבאר מאמר זה נקדים לבאר מאמר [שבת לא]. הגר שבא להתגייר לפני הלל ע"מ שילמדו כל התורה כולה על רגל אחת ולימדו מה דעלך סני לחברך לא תעביד. והעניין הוא שהגר שבא להתגייר חפץ בהצדקו שיהיה לו העמדה וקיום באחת, שהיא איזו אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה"...

מבאר הפרה"א נפלא עפ"י דרכו, שאותו גוי בא בטענה להלל ואמר לו כך: הלא נפש היהודי הינה חלק אלוק ממעל, והוא היחיד בבריאה שיכול לבוא לידי ביטול כל עשייתו לגמרי ולהיות קשור באי"ס ב"ה. משא"כ נפש הגוי שבאה מדרגה נמוכה יותר אין בכוחו לתת את הביטול הנ"ל באופן מוחלט, ועל כן אם אמנם יתגייר ויהיה ליהודי ולבסוף יפול מדרגתו, הרי שלחינם טרח ועשה את כל הדרך הזו, כי הפרי הארץ כבר הדגיש כפי שראינו לעיל שמי שלא חי בהכרה זו לתת את כל עשייתו להשי"ת הרי הוא שונא ישראל מפריד אלוף וכו'... וא"כ טען ברגע שיפול יחזור להיות כפי שהיה בתור גוי, ומה הועיל לעצמו...

תשובת הלל: "והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לא באמונתו אמונת אומן פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך גם כן מאיתו יתברך"... ענה לו הלל, עד היום חשבת שמסירות נפש היא הוויתור שהאדם 'חותך' מעצמו, אך האמת היא שנקודת הביטול היא בכל מצב ובכל רגע ורגע,

כפי שאנו רואים אצל דוד המלך ע"ה שהגיע לדרגה של 'על כל נשימה ונשימה תהלל קה', וא"כ הפחד מהנפילה אינו נובע מהחשש לאיבוד קשר הבורא, אלא מפחד גשמי שתאבד את ערכך ומעמדך בתור יהודי ולא תהיה שונה מהגוי אשר היית... אמנם דרך העבודה של האדם כלפי שמים היא לתת את נקודת ההכרה בהנהגת הבורא בכל מקום שמוצא הבורא לנכון להעמיד שם את האדם, וכפי שאומר הפסוק, 'גם שם ידך תנחני'... ומי שחי בדרך זו אין לו פחד מהנפילות שלו כי השאלה מדוע הוא נפל מתגמדת לעומת השאלה האם הוא קם! (שוב נדגיש, שאין אנו מדברים כעת מחובת השתדלות האדם בעולם שזה ברור למעלה מכל ספק! רק בפרשה זו שם הפרי הארץ את אבן היסוד לרעיון של הביטול השלם, התקף אחר כל ההשתדלויות של האדם וכו'... שגם המה מאת השי"ת).

*

[שיעור בפרי הארץ פרשת שופטים, נמסר: מוצש"ק פרשת ראה תשע"ח]

'אתערותא דלתתא – מקומו של עולם'

פרשת שופטים הינה אחת מהיסודות של הספר פרי הארץ, ואמנם כבר לומדים את הספר כמה פעמים אך הרעיון המרכזי הוא שכמה שלומדים יותר פעמים אף פעם אינה דומה לחברתה ובכל פעם מתחדש רעיון חדש לפי האדם הזמן והמקום... "על מאמר רז"ל מי האיש אשר בנה וכו' אשר נטע וכו' אשר אירס וכו'... וארז"ל לימדה תורה דרך ארץ בתחילה יבנה בית וכו'... פתח הרב שופטים ושוטרים וכו' עד לשבטיך. והנה ע"ד מאמרם ז"ל ותמיהתם על חסידים הראשונים באמרם דאילו בשני דרב יהודה כולי תנינא בסדר נזיקין הוה ואי הוה שליף חד מסאניה אתי מיטרא, ואנן תנינן י"ג מתיבתא דעוקצין וכו'. ומשני ראשונים הוה מסרי נפשייהו על קדושת ה' וכו'".

הפרי הארץ ז"ע מביא את הגמ' בברכות שמקשה שם מדוע בשנותיו של רב יהודה שהיו עוסקים בלימוד נזיקין ומיד שהיה אחד מוריד את נעלו כדי להתפלל על הגשם היה יורד... ואילו הם שעוסקים בסוגיות הרבה יותר מסובכות של שהרות ורק על מסכת עוקצין לבד היו להם י"ג מהלכים... ובכל זאת מתפללים ולא יורד להם גשם?

אמנם התשובה היא שבשמים לא נמדדת כמות הלימוד אלא האיכות של הלימוד ולהלן נבאר אי"ה מה זו איכות... איכות הלימוד נמדדת על ידי מסירות הנפש שאדם מסכים להקריב מעצמו. ישנם שני סוגי לימוד, הלומד על מנת שירבה בידיעות – אין לו שום קשר עם התורה אלא בשביל חיזוק הכחי ועוצם ידי שלו. אך מי שלומד תורה כדי לקבל דרך התורה את הקשר בורא, ולקשר זה ניתן להגיע רק כאשר אדם מפרק את הכחי ועוצם ידי שלו אז הלימוד שלו הוא באיכות כזו שמביאה אותו למסירות נפש – שכן כל הון שבעולם לא שווה לאדם זה כדי להפסיד את הקשר שלו עם הבורא.

ביאור נוסף למושג מסירות נפש – שאדם מוכן להקריב את החיצוניות שלו כדי לזכות בנקודה פנימית. עד כמה אדם מוכן להקריב? תלוי באיזה מצב האדם נמצא. יש אדם שרמת המסירות נפש שלו אוחזת רק בחיצוניות ויש אדם

שכבר עובד על עצמו זמן רב, והוא כעת במצב שמוכן להקריב אפילו משהו פנימי כדי לזכות לנקודה יותר פנימית. א"כ ישנו לימוד תורה שהוא חיצוני בלבד והוא רק מגביל את האדם. כי החיצוניות היא מוגבלת ויש לימוד שהוא פנימי ואעפ"י שבשני המקרים האדם לומד את אותו הלימוד – אמנם השאלה היא האם האדם לומד את התורה או שהוא מחפש שהתורה תלמד אותו...

אך עדיין יש להקשות הלא אם לאדם יש כסף יכול הוא לקנות מגוון של דברים כי בכל זאת הוא נמצא בעמדה שיש לו כסף, וכמו כן להבדיל כשאדם לומד תורה סכ"ס אז אותה עוצמה של תורה ומה ההבדל אם לומד בשביל עצמו או בשביל שהתורה תלמד אותו?

"ובכדי לבאר מאמר זה נקדים לבאר מאמר הגר שבא להתגיייר לפני הלל על מנת שילמדו כל התורה כולה על רגל אחת. ולימדו מה דסני עלך לחברך לא תעביד. והענין הוא שהגר שבא להתגיייר חפץ בהצדקו שיהיה לו העמדה וקיום באחת, שהיא איזה אמונה חזקה לא יפול הנופל ממנה"...

אותו גר רצה להתגיייר בתנאי שאף פעם לא ייפול מאמונתו, ועל כן חיפש דרך ועצה כיצד יחזיק כל הזמן את עצמו למעלה? וכעת נראה איזה יסוד לימד אותו הלל: "והשיב לו כזאת הנה כללא דמילתא שאין שום אפשרות התחלת אפס קצהו של עבודתו יתברך אם לא באמונתו אמונת אומן פי' שמיעוט נקודת אמונתו בו יתברך ג"כ מאיתו יתברך...

'עוז וחדוה במקומו' – העוז והחדוה שהאדם יכול להגיע אליהם הינם במקומו של הקב"ה. והיכן הוא מקום זה? היכן שהאדם מתחבר אליו. ונבאר: השבוע היה היא"צ של ר"י תורה ודעת הרב מנדלוביץ זצ"ל, פעם היו אצלו שני תלמידים שלא היה להם מקום לשבת, ושלח אותם להביא שתי כסאות. כששבו העיר להם מדוע התנהגו כשני סבלים? הלא אם ראובן היה מביא כסא לשמעון ושמעון היה מביא לראובן, היו עושים בכך מצוות חסד עצומה ובכך שכל אחד הביא לעצמו הרי הוא סתם סבל פשוט... ממעשה זה אנו לומדים שהכל תלוי במחשבה שהאדם נותן. אם אדם חי שכל מקום שהוא נמצא הקב"ה שם אותו שם כדי לתקן משהו, הרי שכל הסתכלות החיים שלו משתנה. והוא חי כל הזמן בקשר בורא – הרי אומר, מקום העוז והחדוה. ובכל זאת ההבדל עצום כי כשאדם עושה מעשה וחושב על עצמו הרי הוא מוגבל, וממילא גם מגביל את המעשה שעושה. אבל אם מקשר את המעשה שלו לבורא עולם, הרי שמוציא את עצמו מהגבלה ואז יש לדבריו השפעה אין סופית מכיון שגם הוא מחובר לאין סוף בכך שמבטל את העשייה שלו ומתחבר על ידה למקומו של עולם.

מספרים על הרה"ק מניקלשבורג זי"ע שהיו מונחים הדסים על שולחנו בעת הלימוד. ואמר אחד הצדיקים שהאמת שהיה ריח של גן עדן היכן שלמד, אך הוא שם הדסים כדי שיחשבו שהריח הטוב הוא מן ההדסים...

זהו היסוד שלימד הלל את אותו הגר. הגר חיפש איזו עצה שלא ייפול לעולם מן האמונה, אך הלל לימדו שכל מקום שהאדם נמצא העצה שלא ייפול משם, היא בעצמה האמונה וההסכמה שאם כאן הקב"ה שם אותי סימן שזה הכי טוב בשבילי, ובאמת לא מגיע לאדם שום דבר והכל מתנת שמים... וכפי שהדגיש הפרי הארץ זי"ע כי אפילו התחלת

עבודתו יתברך אינה מהאדם אלא מאת השי"ת היא! עבודתו – גם עבודת ה' של האדם אינה שלו אלא היא הסייעתא דישמיא שה' נותן לו. ואמנם מה שהגר חיפש הוא שלא יצטרך אף פעם ליפול, אך הלל הסביר לו שהרצון שלו שלא ליפול נובע מרצון הגוף להרגיש יותר את הכחי ועוצם ידי שאני עובד ה', ומאמין בו בכל רגע, אך העבודה של היהודי היא להיות מוכן לכל מקום שהקב"ה ישים אותי שם גם אם זה מדובר בנפילה מנקודת האמונה! כי נקודת העבודה האמיתית היא החיבור שהאדם מתחבר לה' מכל מצב נתון, לתת שם את המסירות נפש לבטל את הנהגת הגוף ולתת לקב"ה להוביל את האדם.

"כי הוא הנותן לו לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע כמאמר החרשים שמעו והעורים הביטו לראות וכו'... וכי מה יש לומר לחרשים לשמוע או לעורים לראות? אין זה אלא שהם רואים בפועל אך הם עורים כי הראיה שלהם אינה הראיה הפנימית אלא ראייה חיצונית בלבד... ללא המסירות נפש.

מקשה הפרה"א ממאמר הגמ' 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', וכיצד זה אנו אומרים שאפילו אפס נקודת אמונתו יתברך גם כן מאיתו יתברך? מתרץ הפרי הארץ: "לא אמרו רק על איתערותא דלתתא לבד בכדי שיוכל לחול עליו איתערותא דלעילא"... פעם באו לשאול את ר' אשר זי"ע מהי איתערותא דלתתא, הלא אתה אומר שהכל הוא מאת השי"ת, וענה שהאיתערותא דלתתא היא – 'גורנישט' (כלום). ובאר, שהכוונה היא להסכמה של האדם לבטל את עצמו להנהגת הבורא ית'. וזהו כלום – שהאדם עושה עצמו לכלום ככלי ריק, זו ההתעוררות שנותן כדי שתחול עליו האיתערותא וההשפעה מלמעלה. וזה התירוץ שאמנם הכל בידי שמים אך כדי שהאדם יוכל באמת לקבל את ההשפעה הזו חייב להסכים למציאות שהקב"ה הכניס אותו אליה, ובלי זה עדיין הגוף שלו מחפש את השליטה וממילא הגוף הוא מוגבל וגם ההשפעה נהיית מוגבלת... וכמאמר אלישע לשונמית מה יש לך בבית... ומסופר שם שככל שהיו לה כלים ריקים ששאלה מהשכנים עדיין המשיך השפע של השמן אולם כשנגמרו הכלים והכל היה מלא עצר השפע!

ומסיים הפרה"א נקודה זו: "וכמאמר פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם וכו'... כי באיתערותא דלתתא ארובות השמים נפתחים בפרץ מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה כל אחד לפום שיעורא דיליה". כפי שביארנו ברגע שהאדם מסכים לתת את ההכנעה הזו הוא מתחבר לאין סוף ב"ה שם אין הגבלה, וממילא אין מה שיעכב את השפע העצום לרדת ולהשפיע עליו משמים...

*

[שיעור בחורש"י על הפרשה, נמסר: בשנים קודמות]

'היטיבו אשר דיברו'

21

לתגובות והצטרפות:

spinkarebbe@gmail.com

"תמים תהיה עם ה' אלוקיך". וברש"י, 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיעבור עליך קבל בתמימות ואז תהיה לו ולחלקו'. ובהמשך, "כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' א, נביא מקרבך מאחריך כמי יקים לך ה' א אליו תשמעו"..." ועוד בהמשך, "ויאמר ה' אלי הטיבו אשר דיברו". מק' השפ"א יש להבין את ההקשר בין הפסוקים? בשם הרה"ק הבית אהרן זי"ע, על הפסוק 'בטח בה' ועשה טוב'. יש משל לשני חסידים שהגיעו לשאול בעצת הרבי, ושניהם באותו ענין. לאחד אמר הרבי לא לעשות את אותה עסקה, ואילו לשני אמר כן לעשות. לבסוף, הפסיד השני בעסק. חזר אל הרבי ובפיו שאלה: מדוע לי אמר הרבי להשקיע ואילו לחברי אמר לא? הסביר לו הרבי: לי אין רוח הקודש. אלא מאי, חברך הגיע אלי והוא מאמין שכל מה שהרבי יאמר הוא הנכון ולכן בזה אני אומר מהו המושכל הראשון שעולה בי, ועל כן אמרתי לו לא לעשות את העסק. אולם אתה לא הגעת כדי לשאול אלא הגעת מוכן עם הסברים משכנעים שהעסקה הזו כדאית עם תרשימים והוכחות ובאמת נשמעת משכנע מאוד, ולכן יעצתי לך על פי דבריך לעשות את העסק... אך דע לך שברגע שאתה מסביר לי כמה עסק זה כדאי הוא, אתה בעצמך חוסם את הגישה של הרבי לקבל את האמת של השאלה על פי אמונה...

מבאר השפ"א, בשביל שנביא מקרבך יוכל לתת תשובות לעם, זה תלוי כמה שהשואל נותן את ההכנעה והאמונה שהתשובה האמתית היא ביד הנביא. הגויים אמנם הולכים את קוסמים ומחשבי חישובים ויתכן שעל פי החישובים באמת אפשר להגיע למשהו, אך עם ישראל הם מעל כל זה, כי עצם זה שאדם יודע שאפשר לחשב חשבונות אך הוא עובד על עצמו לבטל את כל הידע שלו ואת כל החשבונות כדי לקבל את תשובת הנביא השמיימית, בכך הוא זוכה לקבל את התשובה האמתית.

בזה יבואר היטב המשך הפסוקים, הקב"ה אומר למשה רבינו ע"ה, בנתינת התורה רציתי אני לדבר אתכם, אך אתם בעצמכם אמרתם שאינכם מסוגלים לשמוע את קול ה' אלא רוצים אתם לקבל את הדברים מהצדיק, ואכן הטיבו כל אשר דיברו – היינו שבאמת מאז ועד עצם היום הזה כך זה עובד, שבני ישראל צריכים לבטל את עצמם כדי לשמוע את דברי הצדיק ובכך הם מגיעים לרצון הבורא ב"ה. וכן אמר הבעש"ט, לאחר כל מה שאני מבין עדיין אני מרגיש בעצמי כאחד שלא מבין כלום. כי זהו חלק בלתי נפרד מהעבודה, להבין ולאחר מכן לבטל את ההבנה.

מביא השפ"א אזה"ק, אם ניקח שור שמסתובב בחצר הרי הוא חיה רעה, עד הרגע שבו שמים עליו את העול, וכן בכל חיה, ברגע שתשים עליה את החבל, מיד היא הופכת להיות חיה מחמד ולא מזיקה לאיש. כמו כן הוא האדם. אומר הזוה"ק: מהו עול מלכות שמים. כדי לעשות את רצון השי"ת אין זה מספיק שאנו נבין ונשיג וזה יסתדר לנו אלא צריך לקבל עול מלכות שמים. וללא זה כאילו לא עשינו דבר, כמו שבשור אם לא ינתן עליו העול לא יהיה שייך כלל לעבוד אתו בשדה. 'הכא נמי איצטריך ליה לבר נש לקבל עליה עול בקדמיתא לבתר דיפלח ביה בכל מה דאיצטריך. אבל אי לא קביל עליה האי בקדמיתא לא יוכל למיפלח, עבדו את ה' ביראה ראשית חכמה יראת ה' דא מלכות שמים'...

מבאר השפ"א זהו הפשט 'שופטים ושוטרים תתן לך'. השופט הוא המבין את הדבר בהשכלת הדעת והרצון. שוטר תפקידו לדאוג שהדבר יבוצע למעשה. וזהו מה שדיברנו ההבנה של העניין אך אין זה מספיק אלא צריך גם את השוטר היינו העול מלכות שמים.

'תמים תהיה עם ה"א', השפת אמת זי"ע מביא מהלך שכל דבר שברא השי"ת ברא אותו עם חיסרון. מדוע נקראת כנסת ישראל שולמית על שם שהקב"ה משלים אותם, מלך שהשלוש שלו. כמה שהאדם משיג הוא יודע שהוא עדיין מוגבל וההשלמה שלו היא על ידי ההתקשרות לרצון ה'. מספרים על עיירה אחת שהיתה בה מחלוקת וקראו להרה"ק ר' פנחס מקוריץ זי"ע להשכין שם שלום. לסוף אמר להם: אני גרמתי שיהיה שלום למעלה, עכשיו כל שנותר הוא שגם אתם תעשו שלום כאן בעיירה... וזהו 'עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו'. כשאדם יודע שהשלימות חסרה לו וכל מה שצריך הוא נקודה של אמונה אז הוא זוכה להגיע להתחבר לקב"ה שהוא השלימות האמתית. וזהו 'תמים תהיה' – מתי אדם יכול להגיע לשלימות, 'עם ה' אלוקיך' – כשהוא נותן את נקודת ההכנעה לבורא בבחינת השלך על ה' יהבך.

כלל ישראל

בעניין השלימות מביא השפ"א זי"ע בכל הספר שהשלימות של כלל ישראל תלויה אחד בשני בדיוק כמו גוף האדם שאם כואב לאדם אצבע קטנה כבר לא מתפקד כראוי. ומביא במכתב הידוע לחודש אלול, שכל מה שנשאר לאדם הוא נקודת הרצון. ומבאר שאלול הוא מורכב מ'לא' ו'לו'. היינו מה שכתוב 'הוא עשנו ולא אנחנו', ויש בזה קרי וכתבי, כתיב ולא וקרי ולו. כמה שאדם יודע שהוא לא! כך הוא יותר ויותר לו – לקב"ה... עוד מביא שם שאדם צריך לכלול את עצמו בתוך כלל ישראל, לראות את עצמו חלק מכולם. ומבאר שכשאדם רוצה להתפלל והוא מרגיש שביחידות הוא יוכל יותר לכוון בתפילתו, הרי הוא חוטא לאמת של מטרת התפילה. כי כל עניין התפילה היא לתת את ההכרה שכל ההצטרפות של האדם באה על ידי הבורא ואין האדם יכול לדאוג לעצמו לבד. וזה שאדם לוקח לעצמו את התפילה הוא מפסיד את ההכרה הזו, ודווקא כשבא בתוך ציבור מתפללים ויש לו שם הפרעות והוא בכל זאת רוצה להתפלל כראוי ואז הוא מבקש מה' שיתן לו את התפילה בעצמה, אז הוא חי את ההכרה הזו שכל דבר הוא זקוק לחסד ה' שיתן לו. והדרך היחידה להגיע להכרה זו היא ע"י שהאדם יושב עם הכלל! וזאת מכנה השפ"א מסירות נפש. כי ידוע שיש כמה דרגות של מסירות נפש. בשם הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע, מובא שמסירות נפש בגשמיות זהו אדם שנותן את המיטה שלו לאחר, וזו בחינת גלות. בשם התניא מובא שאדם הנותן מממונו לצדקה, זהו מסירות נפש שנותן דמים תרתי משמע. וכן אם אדם נותן את הרגש שלו ממש שמקשיב לשני על אף שלא נעים לו לשמוע כעת את הצרות של השני, גם זהו מסירות נפש. ואומר הפרי הארץ שגם מסירות נפש רוחנית יש, כשאדם מכיר בכך שכל עשיית המצוות שלו גם זה אינו שלו אלא של השי"ת... מספרים על יהודי שהיה ספון בביתו כל החורף, והגיע להרה"ק ר' אלימלך זי"ע, אמר לו הרבי: 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה''. הביאור הוא כך: אם יסתר איש במסתרים ואני, אם אחד ספון בביתו כל החורף והוא מרגיש שעשה בזה משהו והוא בזכות זה ישות בפני עצמו – לא אראנו נאום ה'. ראה הרבי כי אותו אדם נשבר מאוד. המשיך ואמר לו: 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא', כלומר אם תתערב בין אנשים ולא תחזיק את עצמך לגדול, אזי אראנו נאום ה'. כלומר – לפעמים על האדם לוותר על השלימות שלו בשביל לעזור לשני אך הוויתור הזה הוא מביא אותו לשלימות האמתית. וזה מבאר השפ"א אנו לומדים מעקידת יצחק. נאמר בפסוק: 'אדם כי יקריב מכם קרבן לה'', אם רוצה אתה להיקרא אדם – כי יקריב, תן הקרבה מהנוחיות שלך לשני. ובניסיון העקידה רואים שכל הניסיון היה רק במחשבה ודיבור, כל המחשבות של האדם כיצד יעשה דבר כזה להעלות את בנו לעולה וכל העבודה הזו מבקש מאיתנו הקב"ה בעבודה הפנימית שלנו, וכבר אמר אחד הצדיקים שהיום כשאדם שולח את בנו ללמוד בישיבה לדוג' וכולו טרוד במחשבות כיצד יסתדר הבן ושיהיה לו טוב וכו', כל העבודה הזו היא ממש כמו עקידת יצחק... אך למעשה לא מצינו בכל התורה

כולה דבר שכזה לשחוט אדם, ובאמת כשהגיע למעשה אמר לו המלאך אל תשלח ידך, והתהפך לכך ששחט איל. אדם כי יקריב – מכם! עצם זה שהאדם רואה כיצד מוציאים מהקרבת את כל הפנים שלו זה כדי לרמז לו שכל העבודה שלו הינה בפנימיות. במחשבות, בהכנעה, במסירות הנפש שלו לעשות את רצון ה', אז עולה לרצון לפני ה'. ואילו אצל נדב ואביהוא היה להם רצון עצמי שלא היה ברצון ה' ולכן מתו. כלומר לפעמים המלחמה של האדם היא ללכת נגד הרצון שלו, ולפעמים אדם צריך להפוך את הרצון שלו לרצון ה'. וזה לשון השפ"א 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך, להימשך אחר הנהגת הבורא ולא ירצה להיות בהנהגת עצמו'.

הביטול לצדיק

זהו הפשט הטיבו אשר דיברו. כולם מקשים הרי הקב"ה בכבודו רצה לדבר עימם ומה טוב בזה שסירבו? מבאר השפ"א זי"ע ביאור נפלא, שעם ישראל פיו וליבם היו שוים, שאמרו אילו ידבר עימנו הקב"ה בעצמו לא יוכל להיות לנו ביטול שכזה, כמו אם ידבר איתנו הצדיק ושם נצטרך לתת את הביטול שזהו ביטול הרבה יותר עוצמתי. שכן אם הקב"ה מצווה לאדם משהו אין לו את אותו ביטול כמו שיש אצל הצדיק, כי כשה' מצווה, ודאי שאין מקום לסרב, אולם כשבשר ודם מצווה והוא הצדיק ושם יש לאדם מלחמה גדולה לשמוע בקולו, שם הביטול וממילא גם ההתקשרות לה' על ידי הצדיק הינה גבוהה הרבה יותר. 'שלא היו רוצים לסמוך על בינתם אלא על ידי הנביא'.

*

[שיחת חיזוק לחודש אלול, נמסר בפרשת שופטים תשע"ב]

"את פניך ה' אבקש"

ישנו משל מאת ה"מאור עיניים" זי"ע, לעיר אחת שעברה בה שמועה שקבוצת שוודים בדרכם לשדוד את העיר. מיד כל עשירי העיר החלו לדאוג ולהחביא את רכושם בכל מיני מקומות מסתור. אך לעומתם עניי העיר לא דאגו כלל שכן אין להם מאומה שיוכלו לגנוב מהם... אך כעבור קצת זמן הגיעה שמועה נוספת שקבוצת השוודים הזו איננה אלא קבוצת ליסטים שבאה אף על עסקי נפשות, הורגים את כל מי שנקרא בדרכם ולא חומלים על דל, או אז החלו כולם לדאוג כיצד יקדמו את פני הגזירה...

כמו כן כשמגיע חודש אלול, העשירים בדעת מיד מחפשים דרכים כיצד להיטיב מעשיהם אולם מי שהוא עני בדעת חושב שאין מתכוונים אליו אלא לצדיקים ואנשים שנמצאים 'בתוך הענין'... אך כאשר מתקרב ראש השנה ושם יודעים כולם שספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו... וכפי שאנו אומרים בתפילת ונתנה תוקף, "מי יחיה ומי ימות כמה יעברון" אז כולם מבינים היטב שמתכוונים אף אליהם, וכשמדובר בשאלה של חיים ומות כולם דואגים לעשות חשבון הנפש.

על פי דרכינו בקודש, מבארים בשם הרבי מקוברין זי"ע וכן בעוד ספרים, שכל התקופה של הימים הנוראים היא בניה אחת גדולה שלב אחר שלב כדי להגיע בסופו של דבר להשגה הגדולה ביותר בשמחת תורה כשאנו אומרים – "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". נתחיל בס"ד לבאר מה נדרש מאיתנו בשביל להגיע להשגה הגדולה הזו:

בתפילות של ימים הנוראים אם נשים לב, אנו מוצאים בכל מהלך התפילות את המלכת השי"ת. המלך! המלך הקדוש, תפילת המלכויות, בנעילה אנו נועלים את היום הקדוש עם 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד'. כיצד אנו ממליכים את ה' עלינו?

במזמור לדוד ה' שאומרים בתקופה זו, כתוב: "לך אמר ליבי בקשו פני את פניך ה' אבקש", וצריכים להבין מהי כפילות הלשון? מספרים עוד מהרבי מקוברין שמצא את אחד מחסידיו מכוון ארוכות ב'שמע ישראל', ומאריך מאוד במילה א-ח-ד... א' יחיד ומיוחד, ח' מושל בז' רקיעים ובארץ, ד' ובארבע רוחות השמים... גחן לעברו הרבי ואמר: אל תשכח לכוון שגם עליך הוא מושל...

אנשים מכוונים להמליך את הקב"ה בכל מקום ובכל העולמות אך כשזה מגיע למבחן בשעת מעשה שוכחים שגם עלינו או אולי קודם כל עלינו צריך להמליך אותו.

בשם הבעש"ט הק' אומרים שכידוע האדם נקרא עולם קטן – מפני שהוא דוגמא לכל הקורא בעולמות העליונים. ולכן עלינו לדעת שאצילות בריאה יצירה ועשייה הן הם עולמות שנמצאים בתוכינו, וכפי שאומרת הגמ', "לעולם יראה אדם כאילו כל העולם חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה הכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות וחלילה להיפך. רואים א"כ שכל מאורעות העולם מהם אנו שומעים צריכים 'לדבר' אלינו במוכן המוסרי של הענין. וזה מה שאמרו 'בשבילי נברא העולם'. בשם אחד מגדולי האדמורים מספרים שאמר שכשנהיה לאדמו"ר חשב בתחילה שיצליח לתקן את העולם, לאחר זמן התנחם שלפחות את המדינה שבה חי יצליח לתקן, אולם כשלא עלה בידו ניסה לפחות את בני קהילתו וכשראה שגם בזה לא מצליח הגיע להשגה שכאשר יעבוד לתקן את עצמו כך יוכל בסופו של דבר להשפיע גם על כל העולם!!! זוהי אבן הפתיחה לעולם של האמונה וכעת אפשר להתקדם לשלב הבא:

בהפטרת שבת חזון כתוב: "ידע שור קונו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן". נשאלת השאלה כיצד יתכן לומר שעם ישראל היה כ"כ נבער עד שאפילו דעת של שור לא היה לו??? אך כאן מבאר לנו השפת אמת זי"ע את השלב הבא:

הקב"ה ברא בעולם המון דרגות של יצורים. לחי – יש דעת אך מאוד חלשה, מן אינסטינקט כיצד לגונן על עצמו מפני טורפים או למצוא לעצמו מזון וכדומ'. אך לאדם ניתנה דרגת הדעת הכי גדולה בעולמינו. דעת שיכול הוא להשפיע עימה גם על הסובבים אותו. אדם יכול לשנות עם דעתו עולם שלם! אך הסיבה שהקב"ה נתן לנו דעת כ"כ רחבה היא בכדי שנשפיע דעת חיובית בכל הבריאה ככתוב "יכירו וידעו כל יושבי תבל" ולכאורה מדוע לא מספיק שרק חצי עולם יכיר? אך כשאדם משוכנע בדבר הוא חפץ שכלום יהיו משוכנעים כמוהו, וזה התפקיד והכח שהקב"ה נתן לנו בעולם – שנפרסם את מלכותו, נפרסם את ההנהגה המיוחדת שהוא מנהיג כל פרט ופרט בבריאה. ולכן אמר הפסוק ידע שור קונו אך עמי לא ידע אפי' לא כמו שור. מדוע? משום שכשלו בתפקידם! אם נתבונן כיצד ניתן להבדיל בין דעת השור לדעת האדם, נבחין כי השור ראשו נטוי כל הזמן לעבר האדמה כיון שזוהי דעתו לחפש מזון כל הזמן, אולם האדם ראשו נטוי כלפי מעלה כדי לרמוז לו על המטרה הנעלה לה נבחר להפיץ את שם ה' בעולם. אך מכיון שלא עשו זאת לכן אומר עליהם הפסוק שאפי' דעת של שור לא היה להם, ולא מפני שלא היה להם דעת כלל אלא חמור מזה, מפני שלא השתמשו בה לצורך שלה נועדה.

מספרים כי פעם נפוצה שמועה כי המשיח הגיע וכולם יוצאים לקבל את פניו, והמון העם נבוך כי לא ידע האם זה אמת אם לאו. באו לשאול את הר"ר מנחם מנדל מוויטעבסק זי"ע, עוד לפני שהגיע לא"י. הצדיק פתח את חלון חדרו, הריח את האויר שבחוץ אחר אמר: לא! אין זה ריח של משיח... כשסיפרו זאת לרבי מרוז'ין זי"ע תמהו כמה חסידים מדוע היה צריך בעל ה'פרי הארץ' לפתוח את החלון? השיב להם הרבי מרוז'ין: מפני שבחדרו של ר' מ"מ מוויטעבסק כבר היה ריח של משיח.

כשיבוא המשיח יתקיים הפסוק 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'. בחינה של משיח זו הנקודה שאנו חיים שהכל זה הנהגת ה' ואף אחד לא עושה ולא מזיק לשני... בית המקדש נחרב בעבור שנאת חינום. שנאת חינום אין פירושה שאדם עשה לשני עולה שלא מגיעה לו, אלא אפי' אם אדם עשה לשני עול – 'ובצדק'! זהו ג"כ שנאת חינום. משום שאדם צריך לחיות עם העובדה שהרבה שלוחים למקום והקב"ה מעורר אותנו אליו בכל דרך שיראה לפניו לנכון ואנו צריכים לקבל את שליחו של המלך באהבה ובכבוד, עד כמה שזה קשה לאדם. ר' אשר זי"ע היה מבאר זאת שהקב"ה שולח לאדם סיבה להתקרב אליו שנראית כמציאות! והתפקיד של האדם הוא להתעלות מעל עצמו ולהפוך את המציאות – לסיבה.

את הכח להתנהג בצורת החיים הזו נותנים לנו בימים קדושים אלו בהם הקב"ה קרוב לכל אחד יותר מתמיד. הקב"ה נותן לאדם בגלות הזו, את הכוחות לראות שכל מה שאדם עובר זה סיבות רק צריך לפקוח את העיניים. כפי המעשה הידוע מאייזיק היהודי מקראקא, שחלם שישנו אוצר מתחת לגשר בעיר הבירה וורשא. אמר שלום לביתו והלך מרחק שבועות עד שהגיע לוורשא. בעודו מחפש ניגש אליו אחד החיילים שפטרלו באיזור ושאלו מה מחפש? סיפר לו אייזיק התמים את חלומו. לשמע הסיפור המשעשע פרץ החייל בצחוק ואמר: יהודי פתי וטיפש האם באמת מאמין אתה לסיפורי חלומות? הנה ואספר לך את חלומי מהלילה האחרון, חלמתי שישנו אוצר בקראקא מתחת לתנורו של אייזיק היהודי, נו, וכי משום שחלמתי איזה חלום אלך עד קראקא לחפש אותו??? אך עד שהתאושש מצחוקו מידענו אייזיק כבר לא היה באיזור. ובאמת כאשר אמר אותו חייל כן היה. מתחת לתנורו מצא אייזיק היהודי אוצר בלום שהספיק לו ולזרעו אחריו...

והנמשל הוא עבורינו. אנו מחפשים לפעול ולעשות כל מיני חסדים ומצוות כדי 'לפייס' כביכול את ה', אך אנו שוכחים את העיקר. כי עיקר עבודת ה' היא היכן שהוא רוצה שנעבוד אותו. אם נפקח את העיניים נמצא עשרות ומאות סיבות שונות מבית ומחוץ שם הקב"ה מעורר אותנו אליו (אך אנו לא רואים אותם משום שאלו הם מקומות שלא לכבודינו)...

זהו ביאור הפסוק: "לך אמר ליבי בקשו פני את פניך ה' אבקש" – אם את פניך ה' אני מבקש אני צריך לדעת שלך אמר ליבי בקשו פני, אתה רבש"ע נמצא כל הזמן בתוכי! בתוך פנימיות ליבי, א"כ אין צורך לחפש אותו בחוץ, כי הוא הרבה יותר קרוב מזה... רק הקושי הוא שהגוף מתנגד למהלכים האלו שהוא צריך לתת בהם הכנעה, ולכן אנו קוראים לזה בשם 'אמונה' כי אמונה היא לשון אימונים, צריך הרבה להתאמן עד שזוכים לזכך את הגוף שירגיש מעצמו מה הקב"ה רוצה מאיתנו. מסופר בגמ' על רבי שהגיע לעירו מהדרך ושמע קול צעקה, מיד אמר: זה אינו מביתי. תמהו כולם מהיכן ידע זאת. ביאר להם רבי: אני הרגלתי בביתי שגם אם קורה חלילה משהו – לא צועקים. הכל מאת ה' ואין שום סיבה לפחד. זה מה שאנו אומרים בתפילה, המלך! אנו מקבלים על עצמינו להמליך את ה' בכל דרכינו ומעשינו.

פרשיות אלו שאנו קוראים בחודש זה, בהם מרמזת לנו התורה הק' את כל הענין הזה. "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך... ושפטו את העם משפט צדק". מבארים בשם המגיד מקו'ניץ ז"ע, כי בחודש זה מסבבים לאדם סיבות ומקרים בהם נותנים לו 'לפסוק' כביכול את דינם של אנשים ומקרים הבאים לידי. אך דבר אחד הוא אינו יודע, כי מקרים אלו הם המעשים שהוא עצמו עשה במשך השנה, וכאשר יבוא לדון אותו בראש השנה לא יוכל כלל ללמד על עצמו זכות כיון שיראו לו שהוא עצמו פסק את פסק הדין הנוראי הזה על פלוני ועל אלמוני רק בשינוי קל של שמות מבצעי המעשה... ולכן מזהירה אותנו התורה קודם לכן "ושפטו את העם משפט צדק" – כפי שתעשו צדק בדיון שנותנים לכם לשפוט את השני כמו"כ יפסקו לכם למעלה...

לשם כך נותנים לנו חודש שלם להתכונן קודם לכן, כמבואר בפרשת השבוע כי תצא, בפרשת אשת יפת תואר שם נאמר: "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" – אביה ואמה רומז לקב"ה ולשכינה הק' וירח ימים הם חודש אלול בו אנו חוזרים בתשובה ומתקנים את מעשינו.

לסיום אנו אומרים בפיוט ונתנה תוקף קדושת היום, את המילים "אם ישוב מיד תקבלו", וצריך להבין מהי המשמעות שמיד יקבלו את התשובה? הפירוש בזה הוא, כי ידוע שלכל מוצר ישנו מחיר. אך יש לפעמים מכירות 'סוף עונה', בהם אף אחד לא עושה חשבון ולא מדקדק בטיב הסחורה אלא כל אחד חוטף מכל הבא ליד כי עתה זו הזדמנות ואין זמן לחשבונות... כמו כן בדרך כלל שאדם שב בתשובה, הוא צריך לעבור כמה מבחנים כפי שמופיע בספרים בהם הוא נבחן באותו ניסיון שלא עמד בו, באותו מקום ששם היה באותו הזמן וכו'... ואז בוחנים אותו לראות אם אמנם באמת רוצה לשוב בתשובה. אך בחודש אלול זהו זמן שכל הרוצה להתקרב אל המלך יכול להתקרב ולשוב בתשובה ולא מדקדקים לבחון כל אחד באיזו איכות הוא חזר והאם בלב שלם, א"כ זהו הזמן בו אנו צריכים 'לחטוף' תשובה מכל הבא ליד. זהו אם ישוב מיד תקבלו.